

OLAV

Et romersk-katolsk perspektiv, s. 3

Kirkenes omvendelse - en forutsetning for enhet

Ola Tjørhom, s. 9

25 år katolsk-luthersk dialog - og hva så?

Pavekirken i 1700-tallets Stockholm, s. 10

“Artister, komedianter och fattigt folk”

Italiabrev, s. 13

Radio Maria

Kirkelig syndsbekjennelse, s. 14

Vi har lært av Galilei-saken!

Dordi Glærum Skuggevik, s. 20

Åsgårdsreia i Makedonia

ST. OLAV

Intet ferdighus!

Januar er måneden for årsoppgjør, selvangivelse - og bønneuken for kirkens enhet. Størrelser som ikke umiddelbart synes å ha så mye med hverandre å gjøre. Og likevel, en slags forbindelse er det: Alle tre har med ærlighet å gjøre. Og skal vi være ærlige i vårt kirkelige årsoppgjør, må vi, dessverre, konstatere at når det gjelder den mellomkirkelige forståelse og enhet, var ikke 1992 det beste år. Her var utspill og innspill fra flere hold som ikke bidro til å styrke den éne Kristi kirke, som vi streber mot. Vi - og det betyr *alle* kirkesamfunn og konfesjoner - bør ganske enkelt skjerpe oss. Ikke minst fordi behovet for kirkelig enhet og samhandling er større enn noensinne - og det nettopp i vårt hjemlige Europa der nye, foruroligende skiller, til dels av etnisk og nasjonal-religiøs karakter, bygger seg opp der de gamle ideologiske murer og piggrådsperrer er borte. Og der forbrukermentalitet og apati vinner terreng på bekostning av gamle dyder som måtehold og medfølelse.

Hovedoppslaget i dette nummer av St.Olav er en slik oppfordring til å skjerpe seg. Under overskriften "Kirkenes omvendelse - en forutsetning for enhet" kommer den amerikanske jesuitten og kirkerettseksperten Ladislav Orsy med klare utfordringer, først og fremst til sin egen kirke, en institusjon som ifølge ham selv "beveges av nye oppfatninger og hemmes av gamle institusjoner". En oppfordring til å se kritisk på seg selv, på væremåte og strukturer, maktforhold og beslutningsprosesser, på prosedyrer og aksentueringer. På hva den romersk-katolske kirke eventuelt burde forandre eller rett og slett kvitte seg med - "av hensyn til de andre" og for enhetens skyld. "Ikke for å gi opp vår tradisjon, men for å bringe legedom til Jesu Kristi legeme, som er Kirken", skriver Orsy.

En av kirkens kardinaler var inne på noe lignende for en tid siden. "Det spørres om ikke kirken ville tjene på å snakke mindre om seg selv, og mer om Kristus," sa han. Ord å merke seg, enten man hører til de profesjonelle økumenener i den katolske leir eller fotfolket. Og en holdning som bare kan bidra til å gjøre kirken mer evangelisk, og dermed mer ekte kristen, samt være god motgift mot eventuelle tendenser til selvrettferdighet og selvforherligelse.

Kirken er intet ferdighus, et byggverk av prefabrikerte deler som det bare gjelder å hente på lageret og sette riktig sammen, så *har* man den - Kirken med stor K, med Sannheten innenfor. Kirken er mennesker, kirken er liv - menneskelig fellesskap som skal speile noe av Guds kjærlighet og mangfold. Og Sannheten er ikke noe vi *har* i den forstand at vi kan gripe og begripe den her og nå i hele dens fylde. Den er noe vi skal strekke oss mot. Sammen.

Et romersk-katolsk perspektiv:

Kirkenes omvendelse - en forutsetning for enhet

3

“Vi har alltid sett omvendelse som noe selvsagt for den enkelte kristne, men ofte slett ikke sett det når det gjelder kirken selv - muligens blindet av selvrettferdighet, om ikke sågar selvforherligelse,” noterer *Ladislav Orsy*, jesuitt og kirkerettsekspert ved Catholic University of America, i denne artikkelen. Og han spør bl.a. om det er “en fjern drøm å tenke seg en romersk synode med følgende tema: Hva kan den romersk-katolske kirke gjøre internt i form av konfesjonell omvendelse for å lette gjenforeningen av alle de kristne kirker?”

Bare så leseren er advart: Jeg kommer ikke til å avslutte med en vakkert avrundet konklusjon; både jeg og leseren vil bli sittende igjen med ubesvarte spørsmål. Det jeg har å by på, er refleksjoner omkring en splittet kirkes liv og sår som ennå ikke er grodd. Kristi kirkes overgang fra splittelse til enhet er ennå ikke fullført.

Mitt emne er: “Kirkenes omvendelse - en forutsetning for enhet”. At jeg formulerer emnet så skarpt, skyldes innflytelse fra en liten økumenisk gruppe i Frankrike, *Groupe des Dombes*, oppkalt etter klosteret der den hadde sine sammenkomster. Denne gruppen var, og er, et ekte basisfellesskap i Kristi kirke, grunnlagt i 1937 av abbed Paul Couturier et navn som minnes med glede av alle som lengter mot og arbeider for enhet. Halvparten av medlemmene var katolikker, halvparten protestanter. I utgangspunktet møttes de til dialog om læremessige spørsmål ved enhetsperspektivet, men etterhvert kom de til at dersom enhet skal oppnås, må det mer til enn å bringe posisjoner i harmoni med hverandre. De innså at hver enkelt av dem måtte gjennom en omvendelsesprosess, måtte gå inn i et dypere fellesskap med hverandre og legge bak seg alt det som ikke er av grunnleggende betydning for kristenlivet, men snarere til hinder for enheten. Gruppens erfaringer ble til en

liten bok som kom i 1990 - *Pour la conversion des églises: Identité et changement dans la dynamique de communion* - hvor de slår til lyd for ‘institusjonell omvendelse’ som en dynamisk livsmodell for kristne kirker, og understreker behovet for praktiske skritt i den retning, dog uten å formulere nærmere hvilke skritt som bør tas. Det vil imidlertid jeg gjøre: Med støtte i teologi og kirkerett vil jeg forsøke å åpne utsynet mot praktiske initiativer.

Men før jeg gjør det, vil jeg gi videre den grunnleggende innsikt og de prinsipper *Groupe des Dombes* kom frem til, noe filtrert gjennom min egen tolkning. Deretter kommer den mer praktisk orienterte del hvor jeg spør hvordan de kan settes ut i livet - altså fra de store vyer til praktisk handling.

1. Teoretisk grunnlag eller teologiske forutsetninger

Jeg begynner med det mest grunnleggende når det gjelder økumenikk: kirken. Forståelsen av hva Kristi kirke er, bestemmer hvordan vi nærmer oss det økumeniske spørsmål. Hvis man ser Kristi kirke som noe som utelukkende eksisterer innen ett bestemt fellesskap eller én bestemt konfesjon, er det bare én måte å tenke enhet på: å slutte seg til angjeldende fellesskap eller konfesjon. Splittelsen ses som et tap som ikke har ødelagt ‘legemet’, bare min-

sket antall lemmer. De som ‘adskilte seg’, ble outsiders som ikke lenger hører til de troendes fellesskap. Kirken er én og udelelig; dens katolisitet slutter ved dens grenser.

Hvis man derimot ser kirken som noe som strekker seg ut over én konfesjon, uansett hvor hellig, katolsk og apostolisk denne ene måtte være, da er kirken splittet ‘på innsiden’. Da dreier det seg om et dypt indre sår som skader selve dens vesen, og tapper den for livgivende energi. Å lege såret, blir et påtrengende imperativ. I et nedbrutt legeme lider hver enkelt del, og hver enkelt del trenger å få helsen tilbake.

Medlemmene av *Groupe des Dombes* mente synspunkt nummer to var korrekt, og jeg deler deres overbevisning. Det er vanskelig å se hvordan noen annen tilnæringsmåte kan være i overensstemmelse med Det 2. Vatikan-konsils meget klare tekster, som gjentatte ganger taler om kristne kirker og kirkelige fellesskap. Jeg benekter selvsagt ikke at Kristi kirke “finnes, eksisterer” (det engelske “subsist”) i den romersk-katolske kirke, slik konsilsdecretet *Lumen gentium* fastslår (nr.8). Det gjør den. Jeg bekrefter bare at også andre kirker og kirkelige fellesskap hører til Kristi kirke. (Under en konferanse for noen år siden ved Catholic University of America forklarte kardinal Willebrands, som i høy grad medvirket til utformingen av konsilets økumeniske tekster, at intensjonen hos den utarbeidende kommisjon den gang og hos det konsil som stemte over dem - forøvrig svært så dokumenterbare intensjoner! - nettopp var å bekrefte både at Kristi kirke ‘finnes’ in den romersk katolske kirke, og at den inkluderer andre kirker og kirkelige fellesskap.)

Det neste grunnleggende begrep som må belyses, er *identitet*. En kirkes identitet har mange fasetter. Enhver kirke

25 år luthersk-katolsk dialog

Det er for tiden "visse frustrasjoner" innen økumenikken, men det gjelder ikke den teologiske dialog mellom katolikker og lutheranere, sa formannen i Det pavelige enhetsråd, kardinal Edward Cassidy, da Den luthersk-katolske økumeniske kommisjon feiret sitt 25-årsjubileum i Eisenach i november i fjor.

25 års dialog har langt på vei bragt overensstemmende forståelse av enhet,

eukaristi og det kirkelige embedet, og man kan ikke si at samtalen nå er kommet i dødvanne. Cassidy ser optimistisk på fremtiden. Dialogen vil gå videre og til sist føre til "den fulle enhet mellom våre kirkesamfunn". Kardinalen roste også det gode samarbeid mellom de to kirkesamfunn innen det humanitære hjelpearbeid.

Om kontroversene mellom katolikker og ortodokse understreket Cassidy at den internasjonale dialog ikke er avbrudt, men

midlertidig utsatt grunnet problemer på lokalplanet, problemer som skal løses av de lokale kirker. Konfliktene har overbelastet dialogen, men Vatikanet vil fortsatt gjøre sitt for å løse problemene.

Det er ikke fastsatt noe nytt møte i den internasjonale kommisjon, men kardinal Cassidy regnet med at saken vil bli avklart under et møte med patriark Bartholomaios av Konstantinopel med det første.

KIPA/KAT. ORIENTERING

4

har en identitet knyttet til 'rom': Fellesskapet kan være knyttet til en bestemt region eller være å finne verden over. Men uansett vil det sannsynligvis fremvise variasjoner når det gjelder liv og virke, ha både enhet og mangfold. Vanligvis vil man finne et avbalansert spill mellom forenende og splittende krefter, et spill som frigjør livgivende energi for hele legemet. Et hint om at det ikke kan bli noen gjenforenet kirke uten et avbalansert spill mellom enhet og mangfold: Å fremme enhet, blir det samme som å fremme mangfold.

Men en kirkes identitet er også knyttet til *tid*: Den rekker fra den første kristne begynnelse til tidenes ende, omfatter fellesskapets forgangne historie, som har formet den, og den fremtidige historie som Gud alene kjenner, og som er svanger med Guds løfter. Nok et hint om hvordan vi skal nærme oss enheten: tro mot det vi har arvet, *quod traditum est*, og rede til å motta det som vil bli oss gitt, *quod dabitur vos*. Ene og alene troskap mot fortiden fører til radikal fundamentalisme: Den utelukker Guds fremtidige gaver. Og en troskap kun rettet mot fremtiden, åpner for radikal ustabilitet: Man ser bort fra Guds store gjerninger opp gjennom historien.

Men det er ikke alt. En kristen kirkes identitet består på forskjellige nivåer: 1. ved ren og enkel trofasthet mot Kristus; ved å verdsette dåpens gave, ved å bekjenne at Jesus er Herren, og ved å følge evangeliets lære; 2. ved å bekjenne sin tro på den kirke Kristus har stiftet, som ved apostlenes verk er blitt utbredt verden over, bekreftet ved martyrenes blod og nærert av bekjennernes lære; 3. ved den konfesjonelle identitet som er blitt til gjennom dens adskillelse fra andre kirker, ofte på grunn av historiske hendelser som har mistet sin betydning.

Her kommer et tredje begrep inn:

omvendelse. Det eksistensielle innhold i dette begrepet er lett å bestemme: Ingen enkeltperson eller gruppe kan være Kristi etterfølgere uten å være i en konstant omvendelsesprosess. Med andre ord: kristen identitet omfatter stadig omvendelse. Det nye testamente taler om *epistrephein*, 'å vende om, snu om', og *metanoiën*, 'å gi avkall på, angre' - holdninger som er integrale elementer i den kristne eksistens. Vi har alltid sett dette som noe selvsagt for den enkelte kristne, men ofte slett ikke sett det når det gjelder kirken selv - muligens blindet av selvrettferdighet, og ikke sågar selvforherligelse.

Denne kirkelige omvendelsesprosess er ikke bare et spørsmål om å skifte fra en modell til en annen. Det dreier seg om noe langt dypere: å styrke den kristne og kirkelige identitet - mye av den er historisk betinget. Det betyr også å bringe ny dynamikk inn i de økumeniske bestrebelse på lokalplanet, bestrebelse som søker å forandre kirken innenfra for de andres skyld, og for hele verdens skyld.

Så langt om de tre hovedbegrepene *kirke, identitet og omvendelse*. Neste punkt er: Hvordan kan vår kirke, den romersk-katolske, gjennom institusjonell omvendelse bidra til å lege hele Kristi kirke? Hvordan kan den gå inn i en *kenosis*, det vil si rense seg selv av hensyn til de andre?

2. Et romersk-katolske perspektiv: omvendelsens gjerninger

De seks spørsmål som følger, bygger på to forutsetninger:

Den første gjelder kirken. Med Det 2. Vatikankonsil gikk den romersk-katolske kirke inn i en enorm omvendelsesprosess. Men denne konsiliære omvendelse har hovedsakelig skjedd på innsiktens og proklamasjonenes nivå. Etter konsilet kom tiden for omforming av strukturene, og da gikk det adskillig saktere, hvilket ikke burde overraske.

Ny innsikt i det man lenge har holdt for sant, kan komme veltende med en fart som tar pusten fra en (særlig om den drives av Ånden), men omforming av århundregamle strukturer som fellesskapet har holdt seg med i manns minne (og lenger enn det), er en langsom, ofte smertelig, alltid møysommelig sak. Vår kirke er midt oppe i denne prosessen: Den beveges av nye oppfatninger og hemmes av gamle institusjoner. Det er dagens ståsted.

Den andre har med teologenes oppgave å gjøre: Omvendelse er en sak for hele fellesskapet - det vil si hele kirken. En kompleks affære som krever en ny innstilling (et av pave Paul VI's yndlingsuttrykk), og praktiske tiltak for å omforme de menneskelige strukturer som skal støtte opp under de guddommelige mysterier.

Teologer og kirkerettsfolk har en spesiell oppgave i denne forbindelse: å holde øye med kirkens liv og levned, og merke seg fakta og hendelser som hindrer enheten; videre å tenke ut fremtidige forandringer som kan fremme enheten, og legge dem frem for fellesskapet i form av sonderende spørsmål, kreativ innsikt og realistiske forslag. En ydmyk tjeneste som består i å fornemme livsrytmen i kirken, avdekke latent og ubrukt energi og foreslå måter å utnytte den på. Nærværet av urolig, men ekte energi kan være bevis på et presserende behov for forandring.

Og nå er vi fremme ved spørsmålene jeg nevnte innledningsvis. Alle har med institusjonell omvendelse å gjøre.

Spørsmål nr.1: Legfolkets plass og rolle - bør vi gjeninnføre dåpens grunnleggende betydning?

Når man leser om kirken i de tidligste tider, blir man slått av hvor sterkt menighetenes liv var knyttet til det hellige drama som finner sted i dåpen. Apostelen Paulus vitner om dette i alt han skriver. Det gjør også historiske

Kirkens ledelsesstrukturer uten fremtid
Den "sentralstyring som for tiden praktiseres innen den katolske kirke", har ingen fremtid, ifølge prelat Heinz Voges i Göttingen. Under en økumenisk samtale i Germershausen/Eichsfeld viste han bl.a. til en del bispeutnevnelser i den senere tid hvor Roma ikke har tatt hensyn til lokale ønsker og forhold.

Han understreket at kirken trenger en pave, men "ikke en pave som har alt å si". Det er ikke slik at paven, biskopene og

prestene står på én side med legfolket som en slags "åndstrengende" på den annen og motsatte side. Pavedømmet må i første omgang bli mer katolsk, det vil si mer verdensomfattende idet det integrerer helheten i det kristne. Det 2. Vatikankonsil var i så måte en viktig begynnelse fordi det forsøkte å balansere "den romerske ledelse" med en oppvurdering av lokalkirkene. Bare ved å bli mer evangelisk, mer i overensstemmelse med evangeliet, kan pavedømmet bli mer katolsk. Evangeliet

kommer i første rekke - de kirkelige embeder skal først og fremst stå i evangeliets tjeneste. En utvikling mot et mer økumenisk pavedømme er mulig, mener Voges, som kan tenke seg paven som talsmann for alle kirker, "en talsmann for frihet og menneskerettigheter". Paven forstår sitt embede som en enhetsfunksjon i apostelen Peters fotspor; nettopp i det perspektiv vil det være ønskelig om paven kunne komme med "modige økumeniske enhetstegn" ut over de ansatser som er gjort. KNA

bygninger - baptisteriene - og påskelturgien. Hele fellesskapet, menigheten, frydet seg hver gang et fritt og innsiktsfullt menneske ble ført inn i frelsesmysteriet, Herrens død og oppstandelse, og fikk del i de hellige gaver fra oven - *dynamis, potestas*: Den Hellige Ånds egen kraft. De hvite dåpsklærne er et uttrykk for dette nye, for Åndens gaver.

Men omkring det 12. århundre forandret synet på kraften i disse gavene seg, og et nytt som mer bygget på "jurisdiksjon" - et begrep fra romerretten - begynte å gjøre seg gjeldende. Kraft, makt ble noe som tilkom paven og biskopene, selv om de kunne delegerer deler av den til andre. Også symbolbruken ble annerledes: Nå skulle den vise til og understreke retten til å styre. Ritualer sammen med klesplagg og utsmykning opphøyet geistligheten. Det 2. Vatikankonsil gjorde mye for å gjeninnføre den gamle tradisjon: en bevegelse bort fra en 'klerikal kirke' henimot kirken som Guds folk.

Men i årene etter konsilet kom det en ny dreining, selv om få la merke til den. En teori begynte å gjøre seg gjeldende i offentlige dokumenter, en teori som øvet stor innflytelse på dem som

utarbeidet den nye kirkeretten som ble promulgert i 1983. Den fremste eksponent for denne teori var Klaus Mönsdorf, professor ved universitetet i Munchen, og ledende medlem av den kommisjon som skulle revidere kirkeretten. Hovedpunktet i denne teorien (eller rettere ideologien) er at en ikke-ordinert ikke har del i den 'hellige makt' til å undervise, hellige og styre, som ordinasjonen gir. Det lengste legmennesker kan bringe det til, er å få samarbeide i det hele. Dette syn er mer restriktivt enn utviklingen i middelalderen, som tillot delegering av den makt ordinasjonen ga.

Denne teorien står i klar kontrast til tallrike historiske fakta - her skal bare nevnes et par. I den tidlige kirke kunne et legmenneske døpe, og hvilken makt ligger det ikke i det å kunne gi det evige livs sakrament i Kristi navn? De første ni økumeniske konsiler ble sammenkalt av legfolk; ved senere konsiler (også regnet som økumeniske) fikk legfolk delta, til dels ganske mange, som ved konsilet i Firenze. Paver og biskoper, inklusive Gregor den store, hadde jurisdiksjon allerede før de fikk sin bispevigsel. Langt inn i det 19. århundret virket kardinaler, som ikke

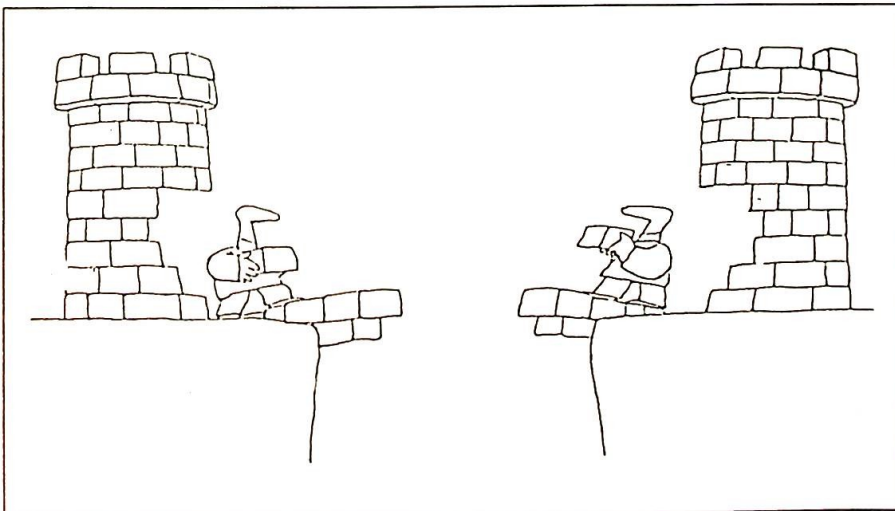
hadde noen preste- eller bispevigsel, i juridiske stillinger.

Teorien har overraskende (og formalistiske) konsekvenser: En katolsk mor som underviser sitt barn i troen, gjør det ikke i kirkens navn, mens en viet person, uansett hvor dårlig forberedt eller inkompetent vedkommende måtte være, regnes for å undervise i kirkens navn. Man undres hvordan den hellige Teresa av Avila i ettertid kunne utnevnes til 'doctor ecclesiae', kirkelærer, når hun i levende live aldri kunne tale på kirkens vegne!

For tiden må vi leve med følgende paradoks: På den ene siden prioriterte konsilet Guds folk; samtidig er det samme folk mer enn noen sinne utelukket fra kirkens offisielle virke. Fortsetter denne tendensen, kommer vi til å få en mer klerikal kirke enn noensinne i historien.

Bortsett fra noen formelle juridiske tilfeller, har legfolk i dag ingen fast adgang til kirkens offisielle liv og virke. De kan komme med initiativer, legge frem for de ordinerte det som ligger dem på hjertet, men det finnes ingen strukturell garanti for at de vil bli hørt. Alt avhenger av godviljen hos den geistlighet man i det enkelte tilfelle står overfor. Ikke rart at legfolk til tider blir frustrert, endog føler seg sviktet - og tyr til verdslige media, som neppe er den best kvalifiserte hjelp.

Mot denne bakgrunn kan omvendelsen få et svært så konkret innhold. Det kan bety en mer radikal 'vending mot folket' ved at man anerkjenner den Åndens makt som også legfolket har del i, og gir dem større del i kirkens virke. Det burde innebære etablering av institusjonelle strukturer som garanterer at hierarkiet lytter til og tar hensyn til legfolkets anliggender og synspunkter. Den økumeniske betydning av en slik økt respekt for Guds folk ligger i dagen.

Fordømmer utenlandske misjonærer
Patriark Alexis II av Moskva sier Russlands tradisjonelle ortodokse tro undergraves av kristne misjonærer av andre konfesjoner. Ifølge The Tablets korrespondent Vera Rich mener mange unge russere at den ortodokse kirke har kompromittert seg gjennom sitt forhold til det tidligere kommunistregimet. Protestantiske misjonærer fra USA virker ekstra tiltrekkende fordi de bl.a. tilbyr kurser i "engelsk via Bibelen", og for mange unge russere er vestlige språk, og særlig engelsk, nøkkelen til vel-

stand og til jobb i et utenlandsk firma som betaler i hard valuta.

Mange unge trekkes mot romersk-katolsk tro, mens patriarken er særlig fiendtlig til de katolske kirker av østlig ritus. Han er antagelig glad for at Radio Vaticana nylig besluttet ikke lenger å inkludere messer etter østlig ritus i sitt programtilbud på russisk, bare messer etter romersk ritus. Skuffede russiske lyttere som klager til Radia Vaticana, oppfordres til å lytte til den ukrainske kanal.

Radio Vaticana med 35 språk
Siden 27 september i fjor har Radio Vaticana regelmessig sendinger på swahili, som tales av ca. 40 mill. mennesker i Sentral- og Øst-Afrika. Radio Vaticana har i dag sendinger på i alt 35 språk til 150 land. Fra og med 1. januar i år sendes de europeiske programmene via satellitten "Eutelsat 2", melder Catholic Media Councils informasjonsbulletin.

6

Spørsmål 2: Kvinnenes rolle - bør den gjøres mer virksom?

Kirken er vitne til at stor energi frigjøres blant kristne kvinner, energi som for tiden ikke gis tilstrekkelige rom. Behovet for institusjonell omvendelse på dette punkt er åpenbart for enhver som er villig til å se. Jeg vil i det følgende - med utgangspunkt i Bibelens visdom og i den menneskelige innsikt psykologen Carl G. Jung representerer - se nærmere på hvordan kvinner kan få en mer betydningsfull plass i kirken. I l. Mosebok leser vi at da Gud skapte mennesket, skapte han det "i Guds bilde, som mann og kvinne skapte han det" (1 Mos 1,27). Det vil si at for å finne Guds bilde i hele dets bredde, må vi rette blikket både mot kvinnen og mot mannen. Gudsbildet i hele dets skjønnhet kommer til syne når den enes gaver utfylles av den annens.

Carl Jung er inne på lignende tanker. Når menn og kvinner lever og samarbeider i harmoni og bidrar likeverdige til den felles oppgave - et samarbeid langt ut over ekteskap og samliv - vil det nødvendigvis gi en sunn helhet som det ene kjønn alene ikke makter frembringe. Følgelig: Hvis det er så at kirken skal speile Guds bilde, bør den gjøre en vedvarende innsats for å få i stand en harmonisk likevekt mellom mannlige og kvinnelige kvaliteter i sitt liv og virke. Som kjent er dens institusjoner formet av menn, og dens lovfestede strukturer, dens administrasjon og rettslige prosedyrer utviklet uten kvinners innflytelse.

Ethvert kristent fellesskap burde kjennetegnes ikke bare ved en velorganisert struktur og klart formulerte rettslige prosedyrer, men også ved omsorg og medfølelse med alle som har det vanskelig. Guds mors spesielle egenskaper, så vakkert uttrykt i det lauretanske litanen - de sykes legedom, syndernes tilflukt, de fortviledes trøster og

mere til - bør være følbart nærværende i Kristi kirke.

For å illustrere med et analogt eksempel hva som kunne skje i kirken om man lot kvinnene spille en større rolle, vil jeg vise til hva som faktisk har skjedd ved katolske universiteter i USA i de siste årtier. Med økende kvinnandelen både blant studenter og lærere har merkbare forandringer funnet sted. Kvinners nærvær på benkeradene og ved kateteret har ført til betydningsfulle endringer i undervisnings- og eksaminasjonsmetoder. Kvinnelige universitetslærere har bragt nye mønstre inn i de akademiske kollegiers måter å forhandle og fatte avgjørelser på. Kvinner i styrer og stell har åpnet mannlige kollegers øyne for følsomme menneskelige problemstillinger som ellers stort sett hadde unngått deres oppmerksomhet.

Her dreier det seg ikke om ordinasjon, saken er mer omfattende og vidtrekkende enn som så, og berører langt flere aspekter ved kirkens liv. Og her er et bredt område for institusjonell omvendelse. Å ta vakkert imot den energi, av menneskelig og guddommelig art, kristne kvinner har å gi, er kanskje en av de viktigste økumeniske holdninger i dag. Det ville være en omvendelse til det helhetlige Guds bilde slik det åpenbares i den menneskelige skapning - et tegn verden ville legge merke til.

Spørsmål 3: Bispekollegiet - bør det spille en mer effektiv rolle?

Når det gjelder biskoppelig kollegialitet, kan vi vise til en påbegynt, men ikke fullført bevegelse innen den romersk-katolske kirke. Under Det 2. Vatikanokonsil kom vår kirke frem til en klar læremessig posisjon som den siden da har bekjent seg til, men den har gjort lite for å forandre sine strukturer i overensstemmelse med denne lære. Utålmodighet overfor sendrektheten

på dette punkt er på sin plass, dog bør man, i sannferdighetens navn, ikke glemme hvor mange århundrer det tok før den romerske kirke forstod hva det romerske primat egentlig innebærer, og tilpasset sine strukturer deretter.

Konsilet fastslo at bispekollegiet har den fulle, øverste og universelle makt innen kirken - de samme ordene konsilet brukte for å beskrive pavens makt. Konsilfedrene mente at kollegiet har den samme Åndens bistand som Peters etterfølger. (Det er selvsagt intet kollegium uten at paven presederer over det, med den makt som tilkommer ham gjennom Peter.) Imidlertid er det noe vanskelig å forstå hvorfor Gud skulle gi det biskoppelige kollegium slik makt når den brukes så sjelden og så fragmentarisk som tilfellet er, nemlig ved de høyst sjeldne økumeniske konsiler. En teolog er tilbøyelig til å tro at når Gud ga kollegiet slik handlingskraft, var det for permanent bruk til kirkens beste. Derav spørsmålet: Hvordan kan det gis større rom for denne gaven?

Svaret er ikke særlig vanskelig å finne: ved økt bruk av 'synodalt styre', en styringsmåte som finnes i kirken både i Øst og Vest, og i særdeleshet i de østlige kirker. I denne historiske sammenheng betyr synode ikke bare et rådgivende organ, men rådgivning knyttet til faktisk medvirkning; et spesifikt og praktisk uttrykk for fellesskapets, samhørighetens, mysterium. Det er ikke et 'kollegium' i den gamle romerretts ånd hvor alle medlemmer var like. Det er en organisk sammenslutning hvor 'hode' og medlemmer har sine spesifikke og enestående rettigheter og plikter. Etter min mening finnes det ingen bedre måte å opprettholde og fremme mangfoldet innen Kristi éne kirke på enn ved å oppfordre lokalkirkene til å utvikle sitt eget synodale system. Jo mer respekt den katolske kirke utviser for bispekollegiet, jo lettere vil adskilte kirker og kirkelige fellesskap se en

Katolsk nærradiosamarbeid

De nærmere 200 katolske nærradioer i Brasil har dannet et nettverk for sendinger via satelittkanal. Basis for nettverket er Radio Aparecida i byen Aparecida i Sao Paulo-provinsen. Prøvesendingene via leid satelittkanal 24 timer i døgnet startet i september. Siden bispekonferansen i Santo Domingo i oktober er de i fast gjenge. I Brasil, som i de fleste latinamerikanske land med høy analfabetisme, er radio det mest populære massemediet, melder Catholic Media Council.

Katolsk kapell i Sejmen?

Et forslag om et romersk-katolsk kapell i tilknytning til Sejmen, det lavere kammer i det polske parlament, har ført til protester fra Polens Økumeniske Råd. Selv om 90% av polakene regner seg som katolikker, ifølge de siste meningsmålinger, har Polen 30 minoritetsreligioner hvorav de fleste er representert i det økumeniske råd. Rådets formann, biskop Zdzislaw Tranda i Den evangeliske reformerte kirke, har protestert med den begrunnelse at det er upas-

sende for en sekulær stat å gi én spesiell religion særlige privilegier innen parlamentet. Han foreslår i stedet et interkonfesjonelt "rom til ettertanke", som ved FN.

I en kommentar til biskop Trandas brev sier Sejmens president, professor Wieslaw Chrzanowski, at forslaget ble fremmet på bakgrunn av henvendelser fra mer enn 100 Sejm-representanter. Hadde representanter fra andre trossamfunn gjort lignende henvendelser. "ville vi forsøkt å oppfylle deres religiøse ønsker også". THE TABLET

mulighet for gjenforening.

Spørsmål 4: Petersemettet - bør dette enhetsprinsipp videreutvikles til også å fremme mangfoldet?

Peters Stol er og blir et enhetens prinsipp i den forstand at vår tradisjon lærer oss det, og de to Vatikanokonsilene artikulerte det. Dagens spørsmål er hvordan det også kan brukes som en effektiv pådriver og respektfull støtte for mangfold. Hvis Herren en gang skulle skjenke oss enheten (som vi tror han vil), vil den ikke bli gitt for å innføre monoton ensartethet, men for å gi plass for en langt større variasjon enn vi har i dag. Alt i skaperverket og alt som har skjedd opp gjennom frelseshistorien, vitner om at Gud gleder seg over mangfold. Det var der helt fra begynnelsen av: Kirkene i Jerusalem, Antiokia, Roma, Alexandria og senere i Konstantinopel utviklet alle sine særlige karakteristika slik at hver enkelt hadde sin kollektive personlighet som viste seg i språk, liturgi, disiplin og teologisk ettertanke. Derfor kan vi utfylle konsilets uttrykk om at Peters Stol representerer enhetsprinsippet med at den også er kalt til å fremme mangfoldet nettopp fordi den éne Kristi kirke ikke kan være annet enn mangfoldig i sine medlemskirker.

En slik utvikling ville også være et sterkt vern mot en for sterk sentralisering, noe konsilet klart ønsket å unngå for fremtiden. Skal Kristi kirke være tro mot seg selv, må den romme og representere evangeliets inkarnasjon i mange forskjellige kulturer.

Et annet punkt er den faktiske bruk av primatets makt. Vi har en høyst velutviklet teori om hvor langt den makt som tilkommer Peters etterfølger, reker, men vi har ingen parallelle studier over i hvilken utstrekning denne makten bør brukes. En handling kan godt være innen den kirkelige makts rammer og likevel, under konkrete historis-

ke omstendigheter, alt annet enn bidra til å lege Kristi kirke. Et eksempel: Det er velkjent og av gammel dato at paven har rett til å utnevne biskoper, likevel har paver gjennom lange tider hatt stor respekt for andre måter å velge biskoper på - dog har de reservert seg retten til å overvåke og, om nødvendig, rette på misbruk.

Å fremme legitime forskjeller, la lokalkirker blomstre, være tilbakeholden i maktutøvelse: alt dette kan være uttrykk for en guddommelig pedagogikk som tjener gjenforeningen.

Spørsmål 5: Bispeemmetets sakramentale karakter - trenger vi en ny forståelse av bispeemmetet?

Igjen er konsilet utgangspunkt. Den lokale biskop representerer Kristus for sitt folk; han er 'Kristi stedfortreder'. Dette er ingen ny lære, begynnelsen til den finner vi i den hellige Ignatius av Antiokias brev, skrevet tidlig i det 2. århundre. Konsilet ønsket å understreke på nytt en gammel sannhet. Man må lese kapittel 27 i dekretet *Lumen gentium* med dets gjentatte erklæringer for å skjønne hvor ivrig konsilet var etter å trekke hele kirkens oppmerksomhet mot den rette forståelse av bispeembe-

det. Biskopen er Kristi stedfortreder; han må derfor formulere sine uttalelser og felle sine dommer først og fremst ved å henvise til Kristus, samtidig opprettholde fellesskapet med biskopen av Roma.

Spørsmålet gjelder ikke bare den rette oppfatning av bispeemmetet, men, i et videre perspektiv, hele legemets helse. Hvis hver enkelt biskop foretar sine vurderinger og handler som Kristi stedfortreder, er det rikelig rom til å uttrykke rikdommen i evangeliets lære. Hvis hver biskop derimot bare utfører ordre, blir spillerommet for Åndens inspirasjon heller begrenset.

Her kan vi lære av historien. Vi vet det har vært tider da synet på den lokale biskop og hans funksjon var influert av forskjellige verdslige modeller, som fyrsten, føydalherren eller den effektive provinsguvernør, modeller som svekker bildet av den gode hyrde. I dag ligger en annen modell fristende nær: en leder på høyt nivå innen et multinasjonalt selskap eller en tjenestemann som er lojal overfor sin overordnede, men som nødig gir uttrykk for sitt personlige standpunkt, tar personlige avgjørelser og forsvarer dem, om nødvendig.

Hvis den romersk-katolske kirke kan vise i handling at den har dyp respekt for den lokale biskops lovformelige autonomi, vil det tjene enheten vel. Andre kirker og kirkelige fellesskap vil ikke ha noen grunn til å frykte at de - skulle de komme 'Roma for nær' - vil bli oppslukt av en mektig og sentralisert institusjon.

Spørsmål 6: Kilden til rettigheter og plikter i kirken - kan vi gjenskape et rettslig system som bestemmer den enkeltes personlige rettigheter og plikter ut fra, og i konvergens mot, eukaristien som det sentrale i kirken (i stedet for å definere rettigheter og plikter ut fra forholdet til de kirkelige overordnede)?

Forsvar våre serbiske brødre!

Overhodet for den ortodokse kirke i Hel- las, erkebiskop Seraphim, har bedt landets regjering forsvare "rettighetene til de orto- dokse på Balkan", og da særlig serberne. "Våre serbiske brødre ofrer seg på slag- marken for å forsvare sin eksistens, mens pseudo-kristne og antikristne står sammen for å utrydde serberne," heter det i erkebi- skopens henvendelse.

CHRIST IN DER GEGENWART

Hjelp til ofrene for systematisk voldtekt

Voldtekt av kvinner og mindreårige er ikke bare "et biprodukt" av konflikten i Bosnia, men en del av strategien rettet mot muslim- ske kvinner. Det er bakgrunnen for det hjelpeprogram to av kvinnene i den øster- rikske samlingsregjering har satt i gang. Med støtte fra Caritas og andre kirkelige organisasjoner vil man opprette "trygge bosteder" i Zagreb og Beograd - de første ble tatt i bruk rett før jul. Røde Kors skal

trekkes inn i arbeidet med å finne frem til voldtatte kvinner i konsentrasjonsleirene.

De to regjeringsmedlemmene vil arbei- de for at voldtekt stemples som brudd på menneskerettighetene, og at voldtatte kvin- ner gis rett til å søke asyl i et annet land om de ønsker. Kirken i Kroatia prøver å hjelpe voldtektsofrene og deres spebarn - mødrene forlater ofte barna. Både kardinal Kuharic, erkebiskop av Zagreb, og erkebiskop Puljic av Sarajevo har kommet med sterke fordømmelser av "systematisk

8

Dette spørsmålet stammer ikke fra meg, men fra en som underviste i kir- kerettens historie ved Gregoriana i Roma, og som nå er pensjonist i Neder- land, navnet er Peter Huizing. Ved slut- ten av sine studier var han kommet til den overbevisning at i kirkens første århundrer ble den enkeltes stilling innen kirken (rettigheter og plikter) bestemt ut fra vedkommendes relasjon til eukaristien. Først på et senere stadi- um (tidlig middelalder?) tok kirkeretten en annen retning, muligens etter modell av den verdslige stat hvor borgernes rettigheter og plikter ble definert ut fra den enkeltes forhold til herskeren.

Jeg aner noe meget lovende i dette spørsmålet, særlig hvis rapporten om den tidlige historiske situasjon er kor- rekt. Det fortjener i alle fall oppmerk- somhet og utforskning. Skulle etter- forskningen gi positive resultater, ville omvendelsens ånd berøre selve grunn- laget for kirkens rettssystem. Selv om bare delvise forandringer ble foreslått, ville det være vel verd innsatsen. En sterkere orientering innen vår kirke i retning av eukaristien snarere enn hie- rarkiet, ville være tiltrekkende for alle som tiltrekkes av Kristus.

Et slikt prosjekt ville selvsagt være langsiktig. Det kan åpne for et bredt perspektiv av institusjonell omvendel- se.

Ytterligere spørsmål kan reises fordi det finnes mange flere situasjoner som gir mulighet til eller roper på institusjo- nell omvendelse - ikke for å gi opp vår tradisjon, men for å bringe legedom for Jesu Kristi legeme, som er kirken, nær- mere.

Det skulle nå være blitt klarere hvorfor jeg i utgangspunktet ikke lovet noen entydig konklusjon. Ingen som er ute etter å utforske hittil ukjent terreng, kan forutsi hva han eller hun vil finne underveis. Her er ikke stedet for kon- klusjoner, men, i overensstemmelse med vår metode, kan vi stille nok et

spørsmål. Er det en for fjern drøm å tenke seg en romersk synode med føl- gende emne: Hva kan den romersk- katolske kirke gjøre internt i form av konfesjonell omvendelse for å lette gjenforeningen av alle de kristne kirker - institusjonell *kenosis*, selvuttømming, i den hensikt å lege den delte kirke? Å ta opp et slikt emne, ville være en både modig og ydmyk handling. Det ville være en verdig oppfølging av det over- raskende og opprørende pave Paul VI

gjorde da han i 1975 knelte ned for metropolit Meliton, patriark Dimitrios' sendebud, og kysset hans føtter. Slike symbolske handlinger gir ikke øyeblik- kelige resultater, men deres betydning gir gjenlyd i århundrer.

Og skulle denne drømmen ikke bli virkelighet, er det ingen grunn til å for- tvile. Guds sterke arm kan trosse våre spredte forsøk: Jes 43. 4-7.

(Fra "America", de nordamerikan- ske jesuitters tidsskrift)

Den nye salmeboken i siget!

"Arbeidet med den nye salmeboken er godt i gang," rapporterte Olav Rune Bastrup, organist i St.Olav domkirke i Oslo og medlem av Salmebokkomiteén i Oslo Katolske Bispedømme, under Pastoralrådets møte senhøstes i fjor. De øvrige medlemmer av komiteén, som har vært i gang siden januar i fjor, og som har løpende kontakt med salme- bokfolk i de øvrige to bispedømmer, er: Berit Müller (Kateketisk Senter), Wolf- gang Plagge (organist i Stabekk menig- het), Kjell Arild Pollestad o.p. (sogneprest i Tønsberg) og Anne Hele- ne Utgaard, som er lærer og stiller med ganske spesiell erfaring - hun var sentral i arbeidet med den nye norske lutherske salmeboken som kom for ti år siden.

"Fire timers arbeid én gang i uken har gitt resultater! Det har avtegnet seg hva jeg vil kalle en bred, interessant og solid profil," fortalte Bastrup. "Og vi går kildekritisk til verks, f.eks. når vi skal låne fra Norsk Salmebok, hvor den siste utgaven er innholdsmessig nokså avstreifet. Der graver vi gjerne litt lenger tilbake. Og så driver vi med egenproduksjon! Pater Pollestad har skrevet flere salmer, bl.a. for norske helgener som ikke tidligere er besunget i gode salmer. Samtidig er det mye godt protestantisk stoff å øse av, pro-

blemert er å finne den rette balanse med mer spesifikt katolsk stoff av gammel og ny dato. Og hva skal med av alt det- te? Det vi kan kalle nyere katolske sal- mer - særlig de fra plysj- og vifte- palmetiden - er av varierende kvalitet, men også denne hymnologiske tradi- sjonen bør være representert, for hel- hetens skyld."

Det komiteén nå ønsker, er respons fra menighetene på det materiale som sendes ut på prøve. "Og så er vi ute etter salmer som er i bruk, men som vi ikke vet om, som ikke står i Lov Her- ren, salmer som menighetene har fun- net fungerer."

Når det gjelder den språklige profil, tenderer nok komiteén mot det noe konservative og pietetsfulle, bekjente komitémedlem Bastrup: "Vi er faktisk ikke redde for gamle ord og vendinger - vel innarbeidede sådanne - og heller ikke for mange vers. På det siste punkt har vi til tider kastet alle hemninger og tatt med alle slyng på veien. Så får hel- ler menighetene selv bestemme hvor mye de tåler!"

Når boker blir ferdig, er ennå for tidlig å antyde. "Men såpass kan jeg med sikkerhet si," understreket domor- ganisten, "at når den først kommer, vil den bli lagt merke til!" ●

voldtekt". Ifølge erkebiskop Puljic kommer svært få av de voldtatt kvinnene seg ut av konsentrasjonsleirene, og de er ofte for skamfulle til å søke råd eller hjelp. Han kritiserte kroatiske medier for at de omtaler disse barna som "tsjetniker", en hen-spilling på den ekstreme serbiske terrorbevegelse før og under den annen verdenskrig. - Det er en dobbel urett mot disse uskyldige barna.

I et TV-intervju kalte kardinal Kuharic deportasjonen av kvinner til spesielle

konsentrasjonsleirer hvor de blir voldtatt, for "en av de verste forbrytelser i europeisk historie". Begge biskopene har appellert til folk om å ta seg av de voldtatte. Ifølge FNs høykommisær for flykninger er mellom 30.000 og 50.000 kvinner og unge piker blitt voldtatt under Balkankonflikten. Barn må ofte se sine mødre bli voldtatt, og gravide kvinner holdes fengslet inntil kort tid før fødselen for å hindre dem i å ta abort. Selvmordsfrekvensen blant kvinnene er svært høy. THE TABLET

Den grusomste av alle dyrearter
"Helt siden det første menneske reiste seg med klubbe i hånd, har vi vært grusomme enn andre dyrearter," sier forfatteren Finn Carling til Arbeiderbladet. "Forskjellen mellom den gang og nå er at vi vet mye mer om følgene av våre handlinger. Og likevel gjør vi det samme."

PÅ GJESTEPLASS

9

I 1993 vil St.Olav regelmessig stille noen spalter til disposisjon for en innbudt gjesteskribent. Førstemann ut er **Ola Tjørhom**, født i 1953 og ordinert prest i Den norske kirke. Han har bl.a arbeidet som teologisk konsulent i Mellomkirkelig Råd for den norske kirke, vært direktør for Nordiska Ekumeniska Institutet i Uppsala og sekretær for Den katolsk-lutherske samtalegruppe i Norge. Han underviser nå i systematisk teologi ved Misjonshøgskolen i Stavanger.

25 år med katolsk-luthersk dialog - hva så?

Selv om media knapt har ofret ett eneste ord på det - i alle fall ikke her tillands, inneholder både 1992 og 1993 viktige begivenheter når det gjelder forholdet mellom katolikker og lutheranere. I fjor feiret den internasjonale katolsk-lutherske dialog sitt 25-årsjubileum. Og i løpet av inneværende år vil tredje runde av disse læresamtalene sannsynligvis bli fullført.

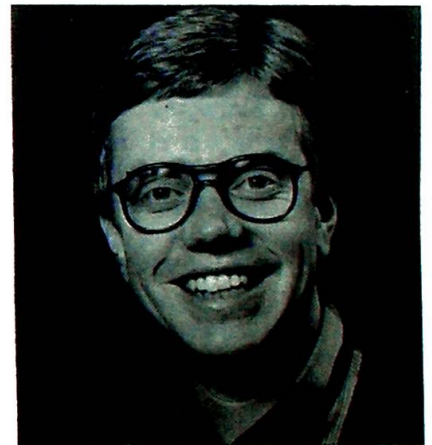
Fra én side sett kan det ikke være tvil om at denne dialogen har bidratt til en tilnærming mellom våre kirker som man for 25 år siden knapt kunne drømme om. Samtidig representerer det er stort problem at dialogkommisjonene sier noe, mens kirkeledelsene ofte gjør det stikk motsatte. Og det gjelder minst i like høy grad på såkalt protestantisk hold som i Vatikanet. Flere slående eksempler på dette finner vi i visse utviklingstrekk innenfor den norske statskirkelighet - på råds- og folkekirkelig hold såvel som i tilknytning til menighetsentreprenørenes vekst-hysteri.

Her er det viktig at man innser at et økumenisk samtalefelleskap forplikter. Man kan ikke føre dialoger på en troverdig måte hvis man forfekter synspunkter og iverksetter reformer som verken tar hensyn til samtalepartnerens posisjon eller til disse posisjonenes resultater. På dette feltet kommer vi ingen vei

uten en god porsjon økumenisk motivert sensitivitet - og generøsitet.

Jeg har allerede antydnet at den katolsk-lutherske dialog har ført til en oppsiktsvekkende læremessig tilnærming - f. eks. når det gjelder synet på nattverden, rettferdiggjørelsen og troens grunnforutsetninger. Og selv om flere åpne spørsmål gjenstår, har de forskjellige samtalegruppene nedlagt et imponerende arbeid. Samtidig hemmes den pågående dialog etter mitt syn av en viss mangel på dynamikk - noe som blant annet kommer til uttrykk ved en stadig gjenopptakelse av problemer som tidligere er blitt betegnet som langt på vei løst. Slik sett lar læresamtalene seg beskrive som en tilsynelatende endeløs opphoping av teoretisk konsens som ikke blir omsatt i levende, kirkelig fellesskap.

I lys av den aktuelle, mellomkirkelige situasjon er ropet etter mer enighet i og for seg forståelig. Men mon tro om det ikke ville være mer fruktbart om vi la større vekt på å undersøke om den konsens som nå faktisk foreligger, utgjør et *tilstrekkelig* grunnlag for at vi skal kunne bevege oss noen skritt nærmere den enhet i bekjennelse, sakramenter og tjeneste som hører med til kirkens vesen - og som aldri lar seg forstå som en uniform størrelse. Her vil

det sentrale testspørsmål være om vi, midt oppe i et rikt mangfold av nyanser og aksentueringer, kan gjenkjenne den éne apostoliske tro i hverandres trosvitnesbyrd.

Tiden er vel ennå ikke moden for en gjensidig anerkjennelse mellom katolikker og lutheranere. Men hvis vi virkelig mener at Kristus ved Ånden er reelt til stede i et annet kirkesamfunn, hva er det da som hindrer oss i å anerkjenne denne kirken som vår søsterkirke? I denne forbindelse bør vi i alle fall vokte oss for å forveksle legitime, teologiske forbehold med den form for sekterisk forskansning og selvtilstrekkelighet som simpelthen fortjener betegnelsen synd. Den tilslører nemlig det avgjørende faktum at Gud forener sitt folk - og at vi trenger hverandre. *Ola Tjørhom*

Kardinal Etchegaray til Cuba
Kardinal Roger Etchegaray, leder for Det pavelige råd for rettferdighet og fred og for Cor Unum, som koordinerer den katolske kirkes hjelpearbeid, besøkte Cuba kort før jul i den hensikt å finne ut hvorledes Cor Unum kan hjelpe landet. Cubas økonomi er sterkt svekket på grunn Sovjetunionens oppløsning og opphøret av omfattende økonomisk støtte fra det hold, og på grunn av USAs handelsblokkade. THE TABLET

Bibelselskapet takkes av russisk patriark

Mange fra vest kommer hit for å kapre medlemmer til sine samfunn, sier den russiske patriark Alexis II. Han forteller at dette skaper store problemer for russiske menigheter. "Takk for at dere kommer med Guds hellige ord og samarbeider med oss!" sa patriarken da han for en tid siden møtte delegater fra De Forente Bibelselskaper. "Vi har merket oss hjelpen fra bibelselskaper i mange land."

NYTT OM BIBELEN

FNs urbefolkningsår - bare symbol?

"Så langt har ingen statlig institusjon gjort nevneverdige forberedelser til urbefolkningsåret," sa Rigoberta Menchu til Arbeiderbladet før jul. "Når det gjelder det internasjonale samfunn, har heller ikke FN-organisasjonene gjennomført den for kampanjen som de skulle iverksette. Det vanlige foran disse tema-årene er å iverksette en kampanje i FN ett år i forveien for

“Påvekyrkan under 1700-tallet i Stockholm” er undertittelen på Barbro Lindquists bok “Artister, komedianter och fattigt folk”, en samling artikler som, ifølge vår anmelder, “ikke pretenderer å gi noen helhetlig eller fullstendig fremstilling, men nøyer seg med å gi glimt av en fortid, glimt som i heldigste fall kan kaste lys over Kirkens situasjon i dag.” Og nettopp det gjør denne boken, som gir “innblikk i svært mange sider ved katolikkens liv og levned” på en tid da religiøs toleranse, blant annet i form av statsborgelige rettigheter for ikke-statskirke-troende, var utenkelig.

1993 er kirkelig sett et interessant årstall når vi befinner oss på skandinaviske grunn. Da markeres nemlig to jubileer: I Norge er det 150 år siden den katolske kirke offisielt fikk fotfeste igjen etter reformasjonen, i Sverige er det 400 år siden Uppsalamøtet, et møte som fullbyrde reformasjonen for Sveriges del. Da var kirkesplittelsen et faktum, og Den katolske kirkes virksomhet i landet forbudt. To jubiléer altså, som nok må sies å stå i en viss motsetning til hverandre, men som har det til felles at de markerer to stadier i den moderne nasjonalstatens historie, innføringen av eneveldet og oppløsningen av det. Og med oppløsningen: åpningen mot et pluralistisk samfunn. For mens det var religionen som splittet Europa etter reformasjonen og religionskrigene, så var det religionen som bandt de nye nasjonalstatene sammen.

Uppsalamøtet i 1593 hadde til hensikt å skape “uniformitet i tro och kyrkoseder” (Signum 4/92), og det var nettopp denne uniformiteten som skulle sikre den nasjonale enhet. Avvik fra den offentlige religion ble hardt straffet. I Norge var konversjon til katolisismen forbundet med landsforvisning, i Sverige

med dødsstraff. Og mens den katolske kirke formelt ble godkjent i 1843 her til lands, skulle det gå enda 17 år før den fikk tilsvarende betingelser i Sverige.

Ambassadører og deres «husfolk»

Likfullt var det omkring 50 katolske prester som tjenestegjorde i Sverige på 1700-tallet. Dette kan vi lese i Barbro Lindquists artikkelsamling “Artister, komedianter och fattigt folk - Påvekyrkan under 1700-talet i Stockholm”. I denne boken befinner vi oss innenfor rammen av de hendelser som de to jubileene representerer. Allerede tittelen forteller oss at der var et katolsk nærvær i Sverige mellom reformasjonen i det 16. og dispensasjonene i det 19. århundre. Og det er dette nærværet forfatterinnen Barbro Lindqvist levendegjør gjennom portretter og miljøskildringer.

I forordet sier hun at hun, “under letande efter någon katolsk lekman (...) från ett föregående århundrade”, kom over et omfattende materiale. Og ved å grave i dette, tegnet det seg etterhvert et bilde av den katolske kirke i Sverige på 1700-tallet. Boken kan tjene som verdifull bakgrunn for vårt forestå-

ende jubileum. For det den beskriver, er de første tilløp til et katolsk menighetsliv og forutsetningene for det i en tid hvor restriksjonene for annerledes troende var mange, og begreper om religionsfrihet og toleranse fremmedord. Katolikker var der altså allikevel, og her får vi vite hvordan det kunne ha seg, og hvem de var.

Ambassadører og arbeidsfolk

At etableringen i Skandinavia ikke var resultat av en storstilet misjonsstrategi fra Romas side, synes å være helt klart. Det går bl.a. frem av de krav som ble stilt til prestene: De måtte ha store kunnskaper, god livsvandel og ikke for stor misjonsiver! Prestene var hovedsaklig franske og tyske og tilknyttet de respektive lands ambassader. Utenrikspolitiske hensyn tilsa at fremmede utsendinger måtte få anledning til å utøve sin religion, det vil si ambassadørene og deres “husfolk”. Men dette kom også andre til gode. Svensker hadde riktignok ikke lov til å delta ved gudstjenestene, men der var andre. Fra omkring 1740 var det en innvandrerbølge i Sverige som i det store og hele skyldtes tiltagende industrialisering, og med den behov for kvalifisert arbeidskraft: farvere og veveriarbeidere fra Aachen og Flandern og glassblåsere fra Böhmen. De var kommet på fabrikkieernes bekostning etter en storstilet vervingskampanje på kontinentet hvor de også ble lovet religionsfrihet. Den svenske kirkes presteskap steilet over at man i løpet av et par år tok inn over 1000 katolikker i landet, men næringslivsinteressene var sterkere. Og

Tilbedelse pluss glede

Tilbedelse og glede har dette til felles: Begge steder handler det om å reise ut av meg selv. Vi snakker om å 'være ute av seg av glede'. Den som ler, gir seg over. Det er presten og forfatteren Halvor Nordhaug som funderer over tilbedelse og glede, og stiller følgende spørsmål: Er vi her ved hemmeligheten bak det underlige forhold at ingen kan boble og le mer hjertelig innenfra enn nonner og munkes som lever et - sett med våre øyne - gledeløst liv med timer av bønn hver dag? VÅRT LAND

å påse at et størst mulig antall stater deltar under selve året. Dette er ikke gjort i år. Det er taushet fra FN-institusjonene.

Så vi urfolk må ta saken i egne hender, vi må selv gi urbefolkningsåret 1993 internasjonal tyngde. Kanskje greier vi ikke å forandre noe i løpet av dette året, men i det minste kan vi appellere til verdens samvitthet."

Veiledning hos katolske nonner

"For å finne tilbake til språklige former for gudstilbedelse, går en del prestekolleger til veiledning hos katolske nonner," fortalte en prestelærer ved Universitetet i Oslo nylig i PIs program 'På kirkebakken'. "Katolske nonner har kanskje vært mer trofaste mot tilbedelsen enn vi har vært."

fattigt folk» av Barbro Lindquist

11

brukseierne var avgjort interessert i å holde på arbeidskraften. Ved Kosta glassverk går det frem av regnskapsbøker at katolske arbeidere "bekommit resepenningar åt Stockholm at begå sina salighets medel".

Det er i sannhet et farverikt og broget bilde forfatterinnen tegner av den første katolske menigheten i Stockholm når hun i fortsettelsen beskriver malerne og skulptørene fra Frankrike som var hentet inn for bygging og utsmykning av det kongelige slott, og i tilknytning til hoffet: parykkmakere og danse mestere, franske skuespillere og teaterdekoratører som forresten laget de nydeligste julekrybber og bibelske skygespill til bruk i trosopplæringen for menighetens barn, og italienske og tyske musikere. Det var dyktige kunstnere som førte landets ledende kretser i kontakt med kulturelle strømninger på kontinentet, og som bidro til å øke Kirkens anseelse. Vi leser om "fromme komedianter" som kaller på omgivelsenes ærbødige respekt, men også om "tvilsomme personnager" som kaller på det motsatte, og om det kulturelle sjokk mellomeuropeerne utsettes for når de oppdager at deres spill og dans samt egenhendig tilvirkede brennevinn viser seg å vekke anstøt.

«Sju fremhårdande fruntimmer»

Fra 1740 til 1781 medvirket katolske prester ved minst 1000 barne dåper, 400 ekteskapsinngåelser og 700 begravelser i Stockholm. Hver gang noe slikt skjedde, ble de involverte innkalt til forhør. Katolikkenes aneelse var sterkt varierende, og det "økumeniske klima" skiftende. I 1617 var konversjon

forbundet med dødsstraff, i 1734 førte konversjon til utvisning og tap av arverett. Å konvertere var forbundet med store oppofrelser både økonomisk og følelsesmessig, likevel finnes det konvertitter. Den mest kjente er dronning Kristina som konverterte i 1655 etter at hun hadde abdisert og flyttet utenlands. Mellom 1673 og 1805 var det 140 svensker som konverterte i Roma, for det meste sjøfolk, soldater og kunstnere, men de fleste konvertittene var enkle mennesker som verken hadde penger eller andre muligheter til å reise ut for å konvertere. Under tittelen "Sju framhårdande fruntimmer" lar Barbro Lindqvist oss stifte bekjentskap med noen slike: kvinner fra enkle kår som hadde ulike motiver for å konvertere, men som visste å forsvare seg og sin overbevisning vis å vis myndighetene. En av dem begrunner konversjonen med at hun ikke kunne lese, følgelig ikke hadde lært seg katekismen og derfor ikke fikk gå til nattverd i den svenske kirke, hos katolikkene stiltes ikke slike krav til kunnskap. Andre hadde giftet seg med katolske innvandrere, atter andre var enslige unge fabrikkarbeidere som var blitt kjent med Kirken gjennom utenlandske arbeidskamerater. Alle ble de innkalt til forhør og pålagt å følge undervisning hos en luthersk prest, ingen av dem etterkom påleggene.

Eksempelene er tallrike, og boken gir oss innblikk i svært mange sider ved katolikkens liv og levnet som ikke kan tas med her. Nevnes bør imidlertid at Propagandakongregasjonen i Roma overtar ansvaret for

Kirken i Sverige i 1783 ved utnevnelsen av Nicolaus Oster til apostolisk vikar. Inntil da var det de ulike stormaktene som gjennom sine ambassader hadde forsynt Kirken med de prester og de midler den trengte. Propagandakongregasjonens bidragsmuligheter var begrensede, og Skandinavia var ikke "satsingsområde". Og mens det på 1760-tallet var omkring 3000 katolikker i Stockholm, var antallet sunket til ca 200 i 1832.

På 1800-tallet skjerpes forordningene mot katolikker samtidig som Kirken selv inntar en mindre smidig holdning med hensyn til blandingsekteskap og barneoppdragelse. Den første gruppen katolikker holdt sammen og støttet hverandre og søkte seg dit hvor prestene kunne deres språk. Men barna deres skjønnte det som oftest ikke, og de var igjen pålagt å oppdra sine barn i den lutherske lære; det var også fordelaktig med tanke på fremtiden ettersom katolikker ikke hadde fulle statsborgerlige rettigheter. Da Jacob Studach overtar som apostolisk vikar i 1833, er dette hva han hadde å gå utifra: "Ingen kyrka, ingen skola, ingen lärare, ingen bönbok, ingen katekes, - bara en ständigt minskande församling, och 26 fattiga barn att försörja..."

Katolikkene forble en fremmed og sluttet gruppe i det svenske samfunnet, konkluderer Barbro Lindqvist, men Studach så nødvendigheten av en intellektuell og kulturell integrasjon fra katolsk side; svensk og katolsk tankeverden måtte møtes, og katolikkene måtte sette seg inn i landets historie for å lære å verdsette og forstå det samfunn de

Den siste rest av folkereligion?

"Ideologiene er døde. Alle samfunn trenger et torg. Tidligere var radio og TV disse torgene, men med det mangfold av kanaler vi nå har, har vi mistet det torget. Kanskje kan vi snakke om historiens torg. Vi må vite hvor vi kommer fra selv om vi ikke vet hvor vi skal hen. Derfor reiser jeg gjennom historien i 'Julemysteriet'."

Det er den unge forfatteren Jostein

Gaarder som uttaler seg - tidligere seksti-åtter og, blant meget annet, bestselger på filosofiens historie med boka "Sofies verden". Nå mest kjent for "Julemysteriet, en annerledes adventshistorie", som ble sendt i P1s barnetime for de minste før jul.

Jostein Gaarder er tydeligvis litt oppgitt over at det "i mange barnehager er tabu å snakke om juleevangeliet. Men nisser er lov. Det er helt overnervøst. En

typisk norsk refleks. Kanskje fordi kristendom er blitt til innvortes bruk. Tror du, eller tror du ikke. Uansett livssyn er Bibelen fantastisk litteratur, og julelegenden strålende vakker. . . Man kan tulle med kristendom og prester, men ingen fleiper med juleevangeliet. Ingen tøyser med Maria og Josef. Kanskje er det den siste rest av folkereligion?!" sier Jostein Gaarder.

PROGRAMBLADET

12

var kommet til. Det er ikke alltid de som sår som skal høste, men det arbeid som ble nedlagt var "frö för framtiden".

I bokens innledning skisserer idéhistorikeren Magnus Nyman fremveksten av det åpne, pluralistiske Sverige og tar katolikkene med i dette bildet. De bidro "genom sin blotta närvaro till att förändra det svenska samhället", ettersom spørsmålet om toleranse og økt forståelse ikke kommer på dagsorden før det blir konkretisert og aktualisert i annerledes troende/tenkende/utseende mennesker.

Boken er rik på opplysninger, og i tillegg til mange og morsomme beretninger er den forsynt med sitater og billedmateriale som også bidrar til å gjøre historien levende. Den består av artikler som tidligere til dels har vært publisert i tidsskriftet Signum. Hver artikkel står for seg, der er ingen kronologi dem imellom, og det kan virke forvirrende. Artikkelformen er likevel velegnet for denne type historisk arbeide. Den pretenderer ikke å gi noen helhetlig eller fullstendig fremstilling, men nøyer seg med å gi glimt fra en fortid, glimt som i heldigste fall kan kaste lys over Kirkens situasjon i dag. Det gjør Barbro Lindqvists "Artister, komedianter och fattigt folk".

Barbro Lindqvist

Artister, komedianter og fattigt folk
Katolska Bokförlaget
Uppsala 1989

Herrens tjenere på Tautra

"Herrens kappeklede tjenere er tilbake på Tautra. Søndag 6. desember i år kom den norske nonnen, søster Ina, tilbake til øya for å fortsette der hennes brødre i cistercienserordenen slapp for 455 år siden." Slik innledet Nils Martin Tidemann en større reportasje i julebilaget til Stjørdalens Blad om sr.Ina Andresen og hennes klosterplaner, som St.Olav rapporterte om i forrige nr. Den 8. desember ble kapellet i det nye Maria-klosteret på Tautra innviet; også navnet knytter an til stedets gamle tradisjoner

"Lokalmiljøet har tatt godt imot cistercienserordenens representant," noterer Tidemann i sin reportasje. "Hun er blitt det store samtaleemnet på Frosta, og mange er nok nysgjerrige på hva som foregår innenfor veggene i det lille huset." Selv om søstrene lever et tilbaketrukket liv og "ikke går til naboen og drikker kaffe," som sr. Ina uttrykker

det, "vil vi likevel bli integrert i samfunnet. For oss vil det være naturlig å innby alle på Tautra når det skjer begivenheter i klosteret. I planene for ukene fremover inngår også en åpen dag hvor de som ønsker det, kan komme hit og se hvordan vi lever."

Men søster Ina og hennes to med-søstre har ikke planer om å ta imot turister som kommer for å se klosterruinene. Klosteret vil ha et annet tilbud: "Noen ganger kan folk oppleve behov for å leve tilbaketrukket noen dager. Dersom noen ønsker det, er de velkommen hit til oss, til å leve sammen med oss og følge våre bønner. De trenger ikke være katolikker for å komme hit," understreker søster Ina, og presiserer at de ikke driver hotell eller pensjonat, men ønsker å gi tilbud til alle som vil prøve denne livsformen.

I dette huset, tett inntil klosterruinene, skal nonnene på Tautra bo den første tiden mens de selv pusser opp hovedlåna på gården. Foto: Line Mette Finnøy.

Maser vi for mye?

“Riktignok er det mye man kan lære på kort tid om man vokser opp i Norge, men mulighetene for å høre evangeliet er - ærlig talt - påfallende store,” uttalte forfatteren Tor Edvin Dahl nylig til Aftenposten. “Poenget er bare: Folk vil ikke. Kirkeklokkene ringer, og folk kommer ikke. Andakten begynner, og folk slår av radioen. Traktatene rekkers frem, og folk sier nei takk.”

Hvorfor vil de ikke? “Svaret kan være reinspikka teologi: Mennesket er ondt fra sin barndom av. . . Men det kan også være: Vi maser for mye. Vi forkynner, maner, forklarer og reklamerer så høyt og påtrengende at virkningen blir det motsatte av det vi ønsker.”

Skal vi så i stedet tie? “Ja, hvorfor ikke?!”

Vår nyttårsfeiring - post festum

“Hvert år bruker nordmenn 70 millioner kroner på fyrverkeri til nyttår,” melder Vårt Land. “Det betyr at i løpet av noen hektiske midnattstimer brenner vi opp mer enn dobbelt så mye som det ble samlet inn i den store Afrika-aksjonen i sommer. Selv om vi plusser på hva Røde Kors har samlet inn til Somalia - der de er den største organisasjonen - så er det langt igjen til fyrverkeribudsjettet er tatt igjen.”

Italiabrev: Radio Maria

13

På sensommeren satte jeg kursen mot Roma med tanke på å bli der to år. Målet er en lisensiatgrad i kanonisk rett (katolsk kirkejuss).

De fleste ville brukt fly. Det hater jeg - innerst inne - og derfor valgte jeg en mer jordnær og langsommere reiseform. Når man flyr, går man glipp av så mye. Det er for kort opplevelse til for høy pris. Landskapet og menneskene kommer på altfor stor avstand. Jeg ville f.eks. ikke fått se den italienske bonden på tur med sin jaktrifle, som jeg nå så i nærheten av jernbanelinjen.

Flyene og flyplassene er uttrykk for ønsket om å skape paradiset på jord. Stort sett er det rent og pent, og nesten likt over alt. Servicen blir lagt opp i hendene dine: rullebånd, drosjer, bærende m.m. TV-skjermer gir deg til enhver tid den nøyaktige Sannheten. Alle typer spisesteder - fra de flotteste restauranter til de enkleste gatekjøkkener - står hele tiden til disposisjon. Og dukker det opp andre begjær, får du dem ihvertfall dekket på den store flyplassen ved Frankfurt: smykker og parfyme, klær eller sjokolade, sakramentsstillebedelse eller pornografi. Og når flyturen begynner, kommer mat og annet ganske ubedt - sannsynligvis på tidspunktet beregnet av psykologer for å gi optimal følelse av velvære. Og til slutt en god slant himmelsk lønn i form av tollfrie varer.

Nei, da foretrekker jeg skitne jernbanestasjoner. De representerer en høyere grad av sannhet. Der ser jeg menneskene og virkeligheten slik den er. Og dessuten er ikke det skinnegående transporttilbud så dårlig, og heller ikke så dyrt. For ca. 50 kroner kan du ta med sykkel fra Fauske til Roma!

Det betyr ikke at jernbanene er uproblematisk. F.eks. hadde man i Norge sørget for å være uinformert om at reisegods ikke lenger mottas til Italia -

visstnok p.g.a. mafiaen. Det skapte ekstra bekymringer for mine foreldre da NSB først valgte å returnere det mottatte reisegods - etter at jeg alt var underveis i Tyskland. Så skjerp dere, NSB!

Men i hvert fall i Nord-Italia er det ikke noe å si på standarden. Fra Firenze til Roma valgte jeg *tren diretto* istedet for IC, og regnet med at det ville bli et somletog. Men standarden lå like oppunder NSBs ekspressstog, trillevogner med kaffe passerte nøyaktig hver 1/2-time, og prisen var faktisk billigere enn på Firenzes barer, nærmere bestemt 1100 lire eller 5-6 kroner pr kopp!

Reisen begynte med en dags busstur gjennom vakker nordnorsk natur fra Tromsø til Fauske, så tog til Kristiansand og båt og tog videre til Firenze. En reiseform som dessuten gir mulighet til å gjense gamle venner og kjente underveis. I Firenze hadde jeg meldt meg på italienskurs.

“Italienske boulevarder” flirte drosjesjåføren sent en søndag kveld idet bilen humpet over en blanding av brolegging, kjerrevei og fortau - på jakt etter min nye adresse. Han hadde alt stoppet tre ganger for å spørre etter veien. Jeg skulle bo hos en enslig, litt eldre kvinne. Hun stilte et rom til disposisjon, og skulle dessuten hver morgen servere frokost: kaffe, marmelade og 4 kavringsaktige brødsiver. Hun viste seg raskt å være en meget ivrig katolikk “av folket”.

Først syntes jeg det var utrolig mye religiøs sending på italiensk radio som stadig var påslått på kjøkkenet. Men så gikk det opp for meg at fruene stort sett hørte på “Radio Maria”, nærmest en katolsk nærradio for hele det italienske språkområde. Der var det nok av messer, andakter, tidebønner, rosenkranser o.s.v. Men i tillegg ble det servert katolsk telefonsjelesorg på lufta. Fruene demonstrerte med alle sine italienske

fakter medfølelse fortvilelse ettersom innringene utbredte problemene sine. Og når pateren kom med sine svar, ropete hun nærmest *bravissimo*.

Hun må åpenbart ha gruet seg til å skulle få en *mannlig* student i huset - det forstod jeg etterhvert. Og helt sikkert er både Vår Herre, Den salige jomfru og alle helgener blitt påkalt oftere og oftere ettersom den mannlige studentens ankomst nærmet seg. Da jeg så kunne fortelle henne at jeg var prest - t.o.m. katolsk - var det som om Vår Herre selv var kommet på besøk. Matserveringen ble utvidet med en rekke måltider, hun bad om å få vaske klærne mine, kom med gaver o.s.v. Og sikkert ikke uten stolthet presenterte hun meg for soknepresten.

Resultatet var umiddelbar integrering i den lokale drabantbymenighet - tross språklige problem. Det viste seg å være en inspirerende menighet - med mellom 50 og 100 mennesker til messe hver morgen og kveld. Slik er dessverre ikke alt kirkeliv i Italia.

Torbjørn Olsen

Om forfatteren:

Torbjørn Olsen ble vigslat til katolsk prest høsten 1989 - før det var han prest i Den norske kirke. For tiden har han studiepermisjon fra Tromsø Stift.

Overgrep mot kristne i Bangladesh

Det meldes om overgrep mot den kristne minoriteten i det sydlige Bangladesh. Flere hundre islamske fundamentalister ødela en kirke og rundt 30 hus som tilhørte kristne. Grunnen skal være sinne over at en del muslimer er gått over til kristendommen. Myndighetene har i sakens anledning understreket at "religionsfrihet er grunnlovsfestet i Bangladesh".

CHRIST IN DER GEGENWART

Mindre diskriminering av de lavere kaster

Indias kristne kirker har hilst med glede den indiske høyesteretts beslutning om å lovfeste et forslag om at 27% av stillingene i sentraladministrasjonen, den offentlige sektor og ved universitetene skal besettes med "forfordelte" folk fra de lavere kaster. Særlig studenter fra de høyere kaster har gått imot vedtaket som de ser som et anslag mot deres egne ansettelses- og fremtidsmuligheter.

CHRIST IN DER GEGENWART

Pavelig orden til buddhistleder

Den japanske buddhisten Nikkyo Niwano er tildelt den pavelige Gregorius-orden. Niwano er grunnlegger av den buddhistiske reformbevegelsen Rishso Koes-kai. I forbindelse med utdelingen roste lederen for Det pavelige råd for interreligiøs dialog, kardinal Francis Arinze, Niwano for hans årelange innsats for økt forståelse mellom folk av forskjellige religioner.

CHRIST IN DER GEGENWART

14 Kirkelig syndsbekjennelse: Vi har lært av Galilei-saken!

Den 31. oktober i fjor trakk den katolske kirke formelt tilbake dommen den felte i 1633 over astronomen Galilei for hans støtte til den kopernikanske lære om jordens bevegelse rundt solen. Til tross for at kirken for lenge siden - og den nåværende pave gjentatt og uttrykkelig! - har vedgått feiltagelsen fra den gang, har den gamle kontrovers til stadighet gitt næring til "uheldig og unødvendig mistro" til den katolske kirke blant medlemmer av det moderne vitenskapslag, ifølge pave Johannes Paul II. I 1979, på hundreårsdagen for Albert Einsteins fødsel, kom han med sin personlige rehabilitering av Galilei: "Alle anerkjenner Galileis storhet, men vi kan ikke nekte for at denne mann ble påført stor lidelse av kirkens menn og kirkelige instanser." To år senere opprettet han en pavelig kommisjon som skulle studere saken, og 31. oktober i fjor presenterte kardinal Paul Poupard, leder for Det pavelige vitenskapsakademi, kommisjonens rapport.

Kommisjonens generelle konklusjon er, ifølge kardinal Poupard, at Galileis dommere "feilaktig trodde at å godkjenne det kopernikanske syn, som på det tidspunkt ikke var fullt ut bevist, ville undergrave katolsk tradisjon, og at det var deres plikt å forby å undervise om det. Denne subjektive feilbedømmelse, så åpenlys for oss i dag, fikk dem til å foreta disiplinære forfølgelser mot Galilei; de påførte ham 'stor lidelse'. Disse feiltagelser må åpent vedgås." Dommerne den gang var ute av stand til å skille troen ut fra en eldgammel kosmologi, det ptolemaiske system.

Sakens historie

Kardinal Poupard roste kardinal Robert Bellarmin, Galileis hovedinquisitor, for tidlig å ha trengt inn til kjernen i den kopernikanske kontrovers: I 1615 skrev Bellarmin at dersom teorien virkelig ble bevist, "må vi gå frem med stor varsomhet når det gjelder å forklare de skriftsteder som synes å stå i motsetning til teorien - vi må si at vi ikke forstår dem snarere enn at det de viser, er feil".

Bellarmin hadde, som andre jesuitter på den tiden, selv studert astronomi. Det han krevde av Galilei, var bevis, og Galilei hadde ikke levert ugjendrivelige bevis for jordens dobbelte bevegelse. Ifølge Poupard kom de optiske og mekaniske bevisene først 150 år senere. Dommen over Galilei var ikke "uomstøttelig", og i 1741 kom pave Benedikt XIVs *imprimatur*, hans ja til trykningen av den første utgave av Galileis samlede verker. Men forholdet mellom det heliosentriske system og kirkens lære var fremdeles noe tvilsomt, helt frem til pave Pius VII kom med det endelige positive ord i *imprimatur*-spørsmålet i 1822.

Lærdom å trekke

I sin kommentar ved fremleggelsen av kommisjonens rapport var pave Johannes Paul II mindre opptatt av sakens historie enn av den lærdom man kan trekke av den, til nytte nå og i fremtiden. Striden om det kopernikanske system gjaldt både naturvitenskapen og troen. "Man kan derfor ikke utelukke at vi en vakker dag befinner oss i en lignende situasjon hvor det kreves at beg-

ge parter har en velinformert oppfatning om sin egen kompetanses utstrekning og grenser." Paven bemerket at Galilei var "et alvorlig troende menneske" og mer klartseende enn de teologer som gikk mot ham ut fra sin kriterier for skrifttolkning.

Det første man kan lære av denne saken, sa paven, er at "en ny tilnæringsmåte til naturfenomenene krever klargjøring innen alle kunnskapsgrener". Han tilføyde at teologene plikter å holde seg jevnlig informert om vitenskapelige landvinninger slik at de kan undersøke om det er grunn til å forandre deres egen lære. En annen lærdom er at hver vitenskapsgren har sine særegne metoder. "Den feil teologene gjorde, da de holdt på at jorden stod i sentrum, var at de mente Skriftens

John Ryan

"Hva skal vi si til Hans Hellighet? En amerikansk astronom har nettopp levert avgjørende bevis på at solen beveger seg rundt jorden . . ."

18 kirkelige medarbeidere drept

I julen ble 18 katolske kirkelige medarbeidere skutt ned og drept på Filippinene av muslimske terrorister. Terroristene trengte seg inn under et møte på en skole i byen Carmen nord på øya Mindanao og åpnet ild. En mulig bakgrunn for angrepet er, ifølge Reuter, ønsket om hevn etter at noen muslimske bønder var blitt drept av regjeringsstyrker.

THE TABLET

Kvinner som rabbinere?

Konservative jøder i Jerusalem har til hensikt å tillate at kvinner blir utdannet til rabbinere. Visepresidenten ved rabbinerskolen i Jerusalem, Benjamin Segal, mener det trengs likestilling mellom menn og kvinner innen den jødiske religion.

Allerede for et halvt år siden innsatte reformjødene i Israel den første kvinne

som rabbiner. Presidenten for de konservative jødene i Israel, Pesach Schindler, er imidlertid engstelig for at mange konservative jøder vil vende ryggen til bevegelsen om kvinner blir rabbinere. Det akademiske råd ved rabbinerskolen i Jerusalem har ennå ikke gitt endelig tilslutning til forslaget om å gi kvinner adgang til rabbinerstudiet.

CHRIST IN DER GEGENWART

15

ord bokstavelig talt foreskriver vår forståelse av den fysiske verdens struktur." Men Bibelen handler ikke om detaljene i den fysiske verden, understreket paven. Fra opplysningstidens begynnelse og frem til i dag har saken mot Galilei vært et symbol på kirkens antatte forkastelse av vitenskapelige fremskritt. "En tragisk gjensidig mangel på forståelse er blitt tolket som refleksjonen av en grunnleggende motsetning mellom vitenskap og tro. . . en bedrøvelig misforståelse som hører fortiden til," fremholdt paven.

En vitenskapelig teori bør først og fremst være sann eller, i det minste, seriøs og solid basert. Det er nettopp hensikten bak Det pave-

lige vitenskapsakademi: Seriøs vitenskapelig kunnskap er det beste bidrag akademiet kan gi når det gjelder å komme frem til eksakte formuleringer om og løsninger på problemer kirken plikter å ta opp til grundig vurdering, problemer som ikke lenger kun dreier seg om astronomi, fysikk og matematikk, men også biologi og biogenetikk.

Avslutningsvis skisserte paven de to 'utviklingsmåter' menneskelheten står overfor. Den første omfatter kultur, vitenskapelig forskning og teknologi, "det vil si alt det som hører hjemme i det horisontale aspekt ved mennesket og skapelsen" . . . et område i imponerende vekst. Den annen, understreket

paven, "gjelder det dypeste i den menneskelige eksistens, der hvor mennesket transcenderer verden og seg selv og vender seg til den som har skapt oss alle." Bare denne vertikale dimensjon kan gi full mening til livet fordi den plasserer mennesket i forhold til dets begynnelse og dets slutt. Utvikling er ikke noe lineært og ensartet, og fremskritt er ikke alltid noe velordnet; det skyldes den "uorden som innvirker på menneskets vilkår". Vitenskapsmenn som er seg denne tosidige utvikling bevisst, og tar den med i beregningen, bidrar til å gjenopprette harmoni, avsluttet paven.

(Fra "The Tablet")

Pro Ecclesia et Pontifice til Helge Hamre og Tore Ludvig Olsen

Høsten 1991 stod det nye skole- og menighetssenter ved St Paul i Bergen ferdig - to år etter at byggearbeidene ble satt i gang. Planleggingsarbeidet hadde da strukket seg over flere år etter at det var klart at gamle St.Paul Skole måtte vike for byens reguleringsplaner. Både før og under byggeperioden var det mange utfordringer som måtte overvinnes. Likevel greide man å overholde både budsjettammer - heller sjeldent i dagens Norge! - og terminer: Bygget stod ferdig til skolestart høsten -91. Parallelt med byggingen av den nye skolen ble det reist nytt sakristi til kirken, kirken ble pusset opp innvendig, menighetslokalene i krypten ble pusset opp m.v.

Senhøstes i fjor, da garantiperioden var i ferd med å renne ut, kunne byggekomiteén nedlegge sitt verv. Ved en sammenkomst på St Paul Skole den 1.

november kunne biskop Gerhard Schwenzer overrekke utmerkelsen *Pro Ecclesia et Pontifice* til de to frivillige medlemmer av byggekomiteén, Hel-

ge Hamre og Tore Ludvig Olsen, som takk for deres innsats i byggekomiteén og for andre fortjenester for kirken.

Biskop Gerhard Schwenzer mellom Helge Hamre (til høyre) og Tore Ludvig Olsen.

R. I. P.

Vår kjære medsøster
sr. Kristin Gieselaar
døde den 7. des i en alder
av 76 år.

Den avdøde anbefales til de
troendes forbønn.

St. Franciskussøstrene

*Englene føre seg til Paradiset. Martyrene
komme deg i møte og lede deg inn i den hellige
by Jerusalem.*

*Englenes kor ta deg imot - til den evige hvile
sammen med den fattige Lasarus.*

Nasjonalt felleskirkelig råd stiftet

Den 14. desember i fjor ble det skrevet kirkehistorie her i landet: Da ble det første nasjonale felleskirkelige råd stiftet, et råd som ser ut til å få navnet Norges Kristne Råd. Stiftelsesmøtet fant sted i Sentralkirken, metodistmenigheten i Oslo Sentrum. Der var også pater Per Bjørn Halvorsen o.p., som har vært den katolske kirkes representant under det forberedende arbeidet.

- Det ligger tre år med møter forut for opprettelsen av dette rådet, forteller pater Halvorsen. - Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Norsk Fellesråd av Evangeliske Trossamfunn, et råd der hverken vi katolikker eller adventistene er med, har utført mye og godt arbeid i kulissene forut for etableringen. I 1991 vedtok Fellesrådet å nedlegge seg selv dersom det i stedet ble etablert et bredere forum der hele det norske kirkelandskap er representert. Opprettelsen av rådet er en viktig sak, til tross for at det ser ute til at vi, i hvert fall i første omgang, ikke får med oss alle dem vi gjerne ville se i dette fellesrådet. Både pinsebevegelsen, Adventistsamfunnet og De frie evangeliske forsamlinger er noe reservert og har ikke tatt endelig standpunkt.

Også biskop Gerhard Schwenzer er svært glad for at denne milepæl er nådd: - Vi har arbeidet for dette i årevis, og jeg håper inderlig at alle blir med. Jeg har selv ikke vært direkte involvert i forarbeidet, det var naturlig å overlate det til pater Halvorsen som er leder for Økumenisk Kommissjon i vårt bispedømme.

I de fleste land er det etablert fel-

leskirkelige råd. Planene om et slikt råd i vårt land har strandet ved flere tilfeller siden 1950-årene, og senest på 70-tallet - katolske nærvær var en del av hovedproblemet. Det later det fremdeles til å være for de grupper som foreløpig sitter på gjerdet i forhold til det nye felleskirkelige rådet - kombinert med en viss skepsis generelt overfor kirkelig økumenikk.

Det norske Bibelselskap har i de siste årene utviklet seg til å bli det mest omfattende kirkesamarbeid her i landet. Samtidig er det etablert flere brede økumeniske fora: Norsk Teologisk Samtaleforum, Norsk sosialetisk Forum, Norsk Økumenisk Forum for Innvandrerspørs-

mål, Norsk Økumenisk Kontaktforum for Kvinner og Norsk Økumenisk Ungdomsforbund - alt sammen eksempler på at det er mulig med vidtfavnende økumenisk samarbeid i Norge.

- Det nye rådet skal i første omgang være en paraplyorganisasjon for de bestående økumeniske grupperinger. Dessuten vil det kunne formulere og fremme de kristne kirkers og samfunns synspunkter overfor stat og samfunn i konkrete saker, sier pater Halvorsen. - Vi bør vel ikke vente oss for meget av Rådet i første omgang, men etableringen er en viktig milepæl som bør inspirere til økt økumenisk vilje og innsats.

Svein Åtland:

VINTERSOLVERV

1992

Kjempe forgjeves mot uvitenhetens mangfold
merke maktesløsheten i kulturkampen
kjenne stanken fra Sarajevo på nytt
og frykte dødskampen om ressursene
- det siste slaget om Europa.

Når jeg driver i land på den siste strand
utvasket fra velferdssamfunnets oppbevaring
vil martyrfolket møte meg med varme klær
og føre meg til lysets og salighetens bord
- og det første møtet med Paradiset.

R. I. P.

Vår kjære medsøster
sr. Bernadette Sweere
døde den 19. des i en alder
av 95 år.
Den avdøde anbefales til de
troendes forbønn.

St. Franciskussøstrene

*Jeg er Oppstandelsen og Livet, sier Herren.
Den som tror på meg, skal leve, om han enn dør,
og hver den som tror på meg,
skal i evighet ikke dø.*

Joh 11,25-26

17

Leserbrev:

Loyal opposisjon

Gunnel Vallquists artikkel om den romerske kuries metoder (St.Olav nr. 11/92) gentager så mange tidligere fremsatte fordommer og uriktigheter, at det er rimeligt at reagere (hvor meget det så vil hjelpe). Ang. "den økumeniske tilstrømming", som det heter i artikkelen, henviser jeg til teksten i Ratzingers brev (f. eks. i *The Catholic World Report*, nov. -92); leser man den, vil man ikke - lige så lidt som jeg - få det resultat, Gunnel Vallquist har fået.

"Tilfellene Küng, Häring og Boff". Bernhard Härings bog er grundigt anmeldt af Benedict Ashley o.p. i samme udgave af *The Catholic World Report*. Han påviser mange feil og mangler i Härings argumentation (til trods for at han var en stor moralteolog, før han, som så mange, blev avsporet af rundskrivelsen *Humanae Vitae*), samt viser i hvor høj grad Troskongregationen har anstrengt sig for at tale sig til rette med ham. At Häring føler seg forfulgt, er rent subjektivt; at andre gengiver det (og hans urimelige sammenligning mellom Hitlers domstole og "den romerske"), grenser til sladder. Uttrykket "teologisk inkompetanse" antyder lidt om Härings enøjetthet;

Troskongregationen betjener sig løbende af sit rådgivende organ, den internationale teologkommision, med ledende teologer som Walter Kaspar.

Også for Küngs og Boffs vedkommende foreligger der dokumentation for langvarigt og omhyggeligt arbejde for at nå frem til forståelse; at Küng ikke var interessert i en dialog, fremgår av Vallquists artikkel. Læser man nogle af Küngs bøger (eller Boffs) uten fordomme, vil man se at det i alt for meget ikke er tale om katolsk lære.

For Boffs vedkommende henviser jeg til hans brev (St. Olav nr. 9-92) hvor man, ved kritisk læsning uden forudfattede meninger, vil få et inntryk af manden og hans tankegang og indstilling overfor Kirken. I brevet (som i boken *Kirke, karisma og makt*, gengit i samme nr. af St.Olav) skriver han bl.a. at "den primitive kirke var profetisk (-) ga modig sitt liv i martyrdøden", men at den senere ble "opportunistisk (-) på bekostning av evangeliets krav", og at biskopen i den senere kirke "ikke er den som likefrem går i døden som vitne", men snarere "bidrar til at dens profeter dør fordi han er engstelig og tilbakeholden og oppfordrer til lydighet overfor den institusjonelle kirke, ikke overfor Kristus". Sådan vover denne teoretiker (som selv ønsker "gjennom intellektuelt [min understregning] arbeid, at bygge en indiansk-afrikansk-

amerikansk kristendom) at sige uden så meget som at tænke på ærkebiskop Romero, på biskopper i Kina, i de tidligere kommunistiske lande, i flere afrikanske lande - mange biskopper i vore tider, som har givet liv og frihed for deres tro, kirke og hjord. Lad mig tilføje, at Troskongregationen ikke har afvist befrielsesteologien som sådan, men derimod en del av dens afsporinger, som forøvrigt særligt tydeligt viser sig i Leonardo Boffs bøger.

En anden grundlæggende ting: Selvfølgelig har man aldrig forbudt nogen at have eller utrykke afvigende meninger fra Kirkens lære. Men man har forbudt folk, der var ansat for at lære andre Kirkens lære, at lære noget helt andet. Gunnel Vallquist slutter med at sige: "Loyal opposisjon har alltid vært en adekvat måte at forholde seg på i den hellige kirke." Ja, men ingen, der kender noget til disse tre menneskers måde at forholde sig på (f.eks. med stadige offentlige angreb både på Kirken, dens ledelse og læremyndighet, altså på deres arbeidsgiver), kan kalde dem loyale eller deres fremgangsmåde for loyal opposisjon.

Erik Guldager

(Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte leserbrev)

Pavens anliggende for bønnens apostolat i februar:

At kristne, troende av andre religioner og mennesker av god vilje må arbeide sammen for å fremme ekte fred.

At misjonen, åpen for Ånden, må styrke de kristne fellesskaps økumeniske innsats.

Muslimske studenter angrep katolsk domkirke

Flere hundre muslimske studenter utstyrt med sprengstoff, pistoler og kniver forsøkte nylig å storme og ødelegge den katolske domkirken i Indonesias hovedstad Djakarta, men ble avverget av en større politistyrke. Forut for angrepet var det telefonrunder med trusler mot kristne kirker. De arresterte studentene oppga situasjonen i Bosnia som grunn for sitt anslag.

Myndighetene har betegnet hendelsen som alvorlig, og president Suharto selv gikk ut med en oppfordring om ro og orden. Han understreket at landet ikke vil tåle religiøs diskriminering, at "alle religioner og alle troende har like rettigheter", og at konflikter mellom religiøse grupper vil ødelegge landet. Religiøse ledere - muslimer, buddhister, hinduer, katolikker og

protestanter - har uttalt seg i samme retning. Også den innflytelsesrike muslimske organisasjonen "Nahdlatul Ulama" har oppfordret til toleranse.

87% av Indonesias 183 millioner mennesker er muslimer, 3.5% er hinduer, 2% buddhister og konfucianere, mens 5.7% er protestanter og 2% katolikker.

CHRIST IN DER GEGENWART

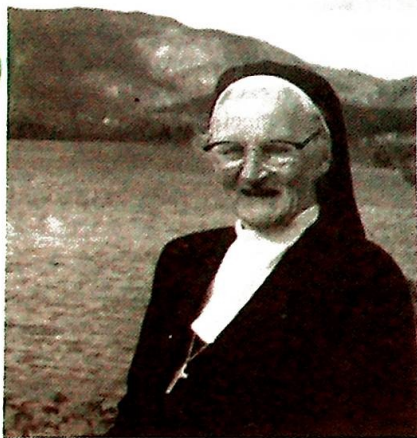
18

Søster Seraphine Wensker in memoriam

f. 25.01.1904 i Wüllen/Westfalen, Vest-Tyskland.

d. 30.10.1992 i St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo.

Gravlagt 06.11.1992 på Grefsen gravlund, Oslo.

Søster Seraphine inntrådte hos St. Josephsøstrene i 1926 og avla sine evige løfter i 1932.

Postulatstiden tilbrakte hun i Nienborg i Tyskland og kom til Norge i 1927 for å begynne sitt novisiat på Vor Frue Villa, Oslo.

Etter at hun avla sine første løfter i 1929, startet hun sin opplæring i sykepleie på Vor Frue Hospital. Etter 3 års læretid tok hun eksamen som sykepleier ved St. Josephs Hospital i Fredrikstad. Her virket hun så som sykepleier i 10 år. Deretter fulgte en periode på 10 år i Halden hvor hun også arbeidet på sykeavdelingen i St. Josephs Hospital. I 1950 flyttet hun så til St. Josephs Hospital i Kristiansand og arbeidet der som sykepleier til 1967.

Deretter fikk hun en ny oppgave på St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen. Også her virket hun enda i mange år som sykepleier - først og fremst for sine egne medsøstre.

I alle år har søster Seraphine levd og virket for andre mennesker. Ved sitt stille, åpne og behagelige vesen har hun vært avholdt av mange, og hun har forkynt det GLADE BUDSKAP om Guds Rike ved sin tjenende holdning og sitt åpne sinn. Som pensjonist på Grefsen har hun vært et eksempel på trofasthet og kjærlighet til Gud og sine medmennesker.

ST. JOSEPHSØSTRENE

Fra p. Ronald Hölschers preken ved sr. Serafines begravelse:

Den hellige Frans av Assisi blir i en latinsk hymne omtalt som "Seraphicus Franciscus". Elisabeth Wesker fikk den samme ærestittel da hun for 65 år siden kom til St. Josephsøstrene. Serafine skulle hun hete blant sine medsøstre. En liten, beskjeden seraf som hele sitt voksne liv fløy fra sykeseng til sykeseng for med sin gjerning å forkynde Guds kjærlighet. Når man observerte sr. Serafines liv, og det har jeg selv fått lov til å gjøre i hele denne tiden jeg har vært i Norge, oppdaget man en åndelig vekst. En utvikling. Først var hun en sjenert, liten, nervøs søster som aldri trodde at hun gjorde noe godt nok for Gud. . . og så den fine, stille fredens og gledens engel som ruslet så stille, nesten ubemerket blant den store skare av medsøstre på Grefsen.

Sr. Mathea Lenninghausen in memoriam

f. 10.03.1904 i Köln, Vest-Tyskland.

d. 22.11.1992 i St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo.

Gravlagt 27.11.1992 på Grefsen gravlund, Oslo.

Søster Mathea inntrådte hos St. Josephsøstrene i 1927. Hun avla sine evige løfter i 1933.

Postulatstiden tilbrakte hun i Gelsenkirchen i Tyskland. Sitt første novisiatsår hadde hun på Vor Frue Villa i Oslo og sitt andre novisiatsår tilbrakte hun på St. Josephs Institut i Oslo. I 1929 startet hun sin utdanning som sykepleier ved St. Josephs Hospital i Halden. Sin sykepleiereksamen tok hun i 1932 på St. Josephs Hospital i Fredrikstad. For å få litt mer allsidig praksis, hadde hun en tilleggsopplæring på Vor Frue Hospital i ett år.

I 1933 vendte hun så tilbake til St. Josephs Hospital i Fredrikstad. Her virket hun som sykepleier/avdelingssykepleier i nesten 40 år.

Søster Mathea var en meget aktiv og engasjert sykepleier. Ved sin dyktighet og sin medmenneskelighet har hun i årenes løp vunnet mange venner. Hun levde sitt liv for andre! Hennes lyse sinn og hennes fantastiske evne til å vise omsorg for andre har vært karakteristisk for henne. Inspirert av sin dype tro på den barmhjertige og gode Gud, viet hun sitt liv i nestekjærlighetens tjeneste. Å komme i kontakt med søster Mathea var velgjørende for mange. Hun utstrålte dyp fred, varme og ekte glede.

Da hun som "pensjonert sykepleier" overtok ansvaret for sykeavdelingen ved St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen i 1972, var det hennes syke medsøstre som lærte å sette pris på hennes

Støtter intervensjon

Kort før troppestyrker ble sendt til Somalia for å sikre humanitær hjelp, sa lederen for den katolske kirke i landet, apostolisk administrator Giorgio Bertin, at han var for slik hjelp. Bertin, som er fransiskaner, har ledet kirken siden hans forgjenger, biskop Pietro Salvator Colombo, ble myrdet i 1989. De to siste årene har Bertin ledet kirken fra Nairobi - han ble tvunget til å flykte til Kenya etter at stammerivaler hadde brent domkirken i Mogadishu.

THE TABLET

Kort opphold i Sudan

Under sin reise til Uganda og Benin i februar vil pave Johannes Paul II også kort være innom Sudan. Men han vil nok ikke måtte overholde islamsk lov mens han er der, ifølge pater Joseph Bragotti ved Combonimisjonærenes hovedkvarter i Roma. Myndighetene vil nok "gjøre hva de kan for å gjøre et godt inntrykk".

For katolikker bosatt i Sudan er situasjonen ganske annerledes idet de sivile lover er basert på islamsk lov. Og loven

forbyr bl.a. "sang over mikrofon i friluft" og messer i friluft. Man regner med at paven vil lese messe i det fri under sitt korte opphold, en messe for - ifølge kilder i Roma - å "trøste det sudanske kirkefolk og ære sr. Josephine Bakhita", en sudansk kvinne som i ung alder ble solgt som slave, men endte som nonne i Italia. Hun ble saligkåret den 17. mai i fjor sammen med grunnleggeren av organisasjonen Opus Dei.

CATHOLIC HERALD

"Ta mitt åk på dere, og gi dere i lære hos meg, for jeg er MILD OG YDMYK av sinn; slik skal deres sjeler finne hvile".

ST. JOSEPHSØSTRENE

Sr. Françoise Curtelin in memoriam

f. 26.12.1912 i Savoie, Frankrike.

d. 06.12.1992 i St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo.

Gravlagt 15.12.1992 på Grefsen gravlund, Oslo.

Søster Françoise inntrådte hos St. Josephsøstrene i Frankrike i 1929. Hun hadde sitt novisiat i Chambéry. I 1931 kom hun til Norge og avla sine første løfter på St. Josephs Institutt i Oslo i 1931.

Noen år senere startet søster Françoise som språklærer i fransk på St. Sunniva skole. Hun underviste både barn og voksne. Det er ikke få elever hun har hatt i de nesten 50 år som lærer. Med stor trofasthet og iver underviste hun både i fransk språk og i fransk kultur. Hennes liv bar preg av å stå i tjeneste for andre mennesker. Samtidig som hun var opptatt av å gjøre sitt beste med hensyn til undervisningen, hadde hun et våkent blikk for alt som foregikk i hele skolebygningen. Ved sin utpregede ansvarsfølelse viste hun til stadighet at hun hadde hele skolens beste for øye. Dette gjaldt både den materielle siden, men ikke minst den menneskelige siden. Søster Françoise hadde mye kontakt både med de øvrige elevene på skolen og med lærerne. På sin spesielle måte viste hun dem sin omsorg.

Som medsøster husker vi søster Françoise som et menneske som strevde hele sitt liv med å oppnå en større hengivenhet til Gud og til sine

medmennesker. I dette var Guds Mor Maria hennes store forbilde. Likesom Maria prøvde hun om og om igjen å si sitt "Fiat" i livets mange tilskikkelser.

Da hun i 1987 av helsemessige grunner måtte flytte fra St. Josephs Institutt/St. Sunniva skole, var det med et tungt hjerte. Men søster Françoise fant seg tilrette i sin nye omgivelse på Vor Frue Villa i Oslo - vel vitende om at hun var blitt avhengig av sine medsøstres hjelp. Hennes helsetilstand forverret seg gradvis og i begynnelsen av 1991 måtte søster Françoise flytte til St. Josephsøstrenes Hjem i Oslo hvor hun kunne få den hjelp og pleie hun trengte.

Her har hun sammen med sine medsøstre fått anledning til å leve sin alderdom på en meget bevisst og meningsfull måte. Vi vet at hennes liv i likhet med mange andres liv, ikke ble spart for lidelser. Men vi vet også at søster Françoise kjempet med å gi sine lidelser et kristent perspektiv. Derfor kunne hun be sammen med Kristus:

"Far, om du vil, så ta dette beger fra meg. Men la ikke min, men din vilje skje". (Lk. 22, 42).

Måtte søster Françoise hvile i fred!

ST. JOSEPHSØSTRENE

fine menneskelige egenskaper. Søster Mathea har alltid vært en meget fredfull person, en person som medsøstrene hadde stor tillit til. Det var ikke få av søstrene som henvendte seg til søster Mathea for å be om råd i vanskelige situasjoner. Ved sin klokskap og sin milde måte å være på har hun vært en stor støtte for mange.

De siste årene beveget søster Mathea seg blant "de eldre søstrene" i St. Josephsøstrenes Hjem. Da var det hun som måtte ta imot hjelp fra sine medsøstre. Også i denne rollen viste hun en stor tilfredshet og trygghet. Sammen med sine medsøstre hadde hun bl.a. stor glede av å lage pene håndarbeider. Og her var det nok særlig de sosiale bånd, nemlig samværet med andre, som inspirerte henne. Og til tross for sin egen skrøpeligheit, fortsatte hun å være til oppmuntring for andre.

Når nå søster Mathea ble kalt hjem til Herren - på selve Kristi Kongefesten - vil vi takke henne for den godheten hun har vist oss gjennom sitt lange klosterliv og for den sterke troen på Gud som har vært hennes fundament i hverdagen!

Med følgende vers fra Matteusevangeliet (II, 28-30) ønsker vi å ta avskjed med søster Mathea:

Teologen Bernhard Häring 80 år

I november i fjor fylte den kjente moralteologen Bernard Häring 80 år. I den anledning hadde Härings orden, redemptoristene, innbudt til feiring i Det katolske akademi i Munchen, der Härings etterfølger som professor i Roma, den australske redemptoristpater Brian Johnston, holdt hovedtalen. Han minnet bl.a. om Härings store betydning som moralteolog, forfatter og foredragsholder, men tok særlig for seg hans tanker om krig og fred og den pasifis-

tiske etikk han etterhvert har utviklet, tanker som ifølge Johnston har gitt nye og fruktbringende impulser til en særdeles viktig debatt. Häring mener kirken må kvitte seg med de siste rester av sin gamle lære om rettferdig krig. "Den eneste meningsfylte metode og det eneste man har håp om å lykkes med, er solidarisk militant ikke-vold i lys av den bibelske åpenbaring og på linje med de forbilder Mahatma Gandhi og Martin Luther King har gitt oss."

I sin tale kom jubilanten selv bl.a. med skarpe utfall mot Romas kirke- og teologipolitikk, mot urealistisk sentraldirigering, åpenbar 'dialogvegring' og tvilsomme avgjørelser fra læreembedets side - ting som etter Härings mening svekker kirkens troverdighet. Han oppfordret inntrengende til fornyelse av kirken ut fra kjærlighetens og tillitens ånd, plaiderte for økumenisk åpenhet og ny kollegialitet: "Unødig ballast må forsvinne, sykdomsbefordrende

20 Dordi Glærum Skuggevik: Åsgårdsreia i Makedonia

Flere byer i den delen av Makedonia som ligger i sydvestre Bulgaria, har en stor og gammel tradisjon på "Cuceri" – nyttårsdagen: en blanding av mysteriespill, karneval, folkefest, teater, spøk og alvor.

For en norsk hundrelapp har vi en minibuss med sjåfør til disposisjon i 3 timer. Han tar oss 12 km fra kurbadbyen Sandanski til byen Petric, som ligger ved foten av Rodope-massivet på grensen til Grekenland. Herfra er det bare 2 mil til Grekenland – og 6 mil til Tessalonika ved "Hvitehavet", som Egeerhavet kalles på disse kanter. Det er aprilvær etter norske forhold, og Rodopefjellene omkranser vinmarkene, tobakks- og peanøttåkrene som ligger og venter på våren.

De majestetiske, snødekte fjellene går helt opp i nesten 3000 m.

Suggestiv musikk

Det er tusenvis av mennesker samlet på plassen og i parken i sentrum av Petric. Inn fra gaten mot høyre kommer gruppe etter gruppe som tar plass på friluftsscenen og viser sitt tablå, mens neste gruppe gjør seg klar oppe i gaten. Hele tiden lyder hypnotiske orientalske slange-temmerfløyter og trommer. Kalde føtter på en nordmann har vanskelig for å stå stille, men bulgarerne står som støtter. En bulgarer som arbeider i Oslo, har på forhånd advart mot hurtige forførelser i folkemengden – når den suggestive musikken etterhvert gjør folk nesten besatt av fløytene og trommene, akkompagnert av alle bjellene som mange har festet i beltet. Men han snakket om Razlog, en by som ligger 11 mil fra Petric. Der skal tema-

et være mennene som forsvarer de gifteferdige jentene. Forestillingen her i Petric ser ut til å ha et langt videre og dypere innhold enn det å forsvare jentene, selv om det kan ha stor symbolikk og mange overtoner.

Gammelt julespill?

Hver gruppe ligner hverandre i både utkledding og i dramaet de framstiller med dans, pantomime og musikk: I sentrum danser menneskene ikledd vakre nasjonaldrak-

ter – omgitt av lysets og mørkets representanter – det gode og det onde, som med diverse utfall demonstrerer sin egenart og makt overfor menneskene i sentrum. Det gode, kristendommen – representeres av en eller flere som er kledd som ortodokse prester. Prestene danser med kors, ombundet med grønne kvister i ene hånden, som de stadig dypper i vievannskaret de bærer i andre hånden og dynker folk omkring med vievann, mens de

Foto: Dordi G. Skuggevik

religiøse ideer og ditto strukturer må avsløres og overvinnnes."

En slik fornyelse krever, ifølge Bernhard Häring, "tre uadskillelige gaver og oppgaver": 1. å kjenne og elske Jesus, 2. å være besjelet av Kristi ånd, å kjenne Faderen, han som kjenner og elsker alle, 3. å møte og elske menneskene i lys av troen på Jesus og Faderen og besjelet av deres kjærlighets ånd.

CHRIST IN DER GEGENWART

CELAMs Santo Domingo-dokument
frigitt av paven

I et brev til Latinamerikas biskoper skriver pave Johannes Paul II at CELAM-møtets (de latinamerikanske bispekonferansers møte i Santo Domingo i oktober) resultater må analyseres i lys av læreembetet for den universelle kirke og virkeliggjøres i overensstemmelse med kirkeretten. Han gir også uttrykk for sin glede over at så mange biskoper ga sin tilslutning til dokumentet.

Han understreker at sluttokumentet kan gi retningslinjer for alle pastorale situasjoner i Latinamerika, og at den enkelte biskop må ta beslutninger ut fra de mest påtrengende behov i vedkommendes bispedømme. Dokumentet er nå overgitt CELAM, som vil sørge for offentliggjørelse.
KIPA/KAT.ORIENTERING

deltar villere og villere i dansen, omgitt av bukker, værere, geiter og dødninger i hvite gevanter og svartlakkerte tyskerhjelmer med lange bukkehorn – også svartmalt.

St.Nikolas er også med. I sin julesnisseforkledning kaster han store never med godter ut over forsamlingen mens alle kverner rundt i en krappere og krappere dans rundt menneskene som danser sin egen folkedans. Midt oppe i det hele tukter flere menn sine "dansarbjørner", et symbol på å trå det dyriske under fot. Noen er svært forseggjort i maskeringen, andre temmelig hjemmesydd, men både det, og de tallrike gruppene som deltar, vitner om en dyptgripende tradisjon som angår alle.

En blir seg plutselig bevisst at en befinner seg i brennpunktet for vår sivilisasjons begynnelse. I det indre Middelhav oppstod våre tre mest betydningsfulle verdensreligioner, i nær kontakt med antikkens druider og mytologiske vesener i det gamle Hellas. Samtidig drar tankene nordover til Åsgårdsreia og "julgeita i Løssinatta" da alle vonde vetter var ute for å sluke lyset og det gode – da mørkemaktene stod mot lyskrefte. Dyra på båsen snakket, vann ble til vin, og gikk en rundt stabbur, skulle en få se hvem en skulle gifte seg med. Alt var på ferde – både godt og vondt, og ingen visste utfallet. Midt i det hele står Kristus, verdens lys. Hvem vinner? Det bestemmer du! Ditt eget valg avgjør!

Hvert folk – sin Åsgårdsrei?

En spør seg: Åsgårdsreia, julgeita, Cuceri – er dette rester av gamle

julespill med røtter tilbake forbi Kristi fødsel, som har opptatt i seg elementer fra alle tider i menneskenes streben mot det lyse, det gode?

Og – hvorfor hengir folk seg her så intenst til dette? Har det sammenheng med det kommunistiske hardstyret som i en generasjon har nektet folk her å feire jul – helt til i 1991?

For 30 år siden ble den ortodokse julekvelden på 6. januar i Bulgaria flyttet til 24. desember fortelles det. Flyttet fra den julianske kalender til den gregorianske. Har folket lagt sin Åsgårdsrei, sitt julespill til nyttårsdagen for å ufarliggjøre dette bak maskerade og spøk – overfor kommuniststyret? Vi ser også soldaten blant satyrer og geiter og mørkemenn på scenen. Representeres slik kommuniststyret blant mørkemaktene, kommunistene som forbyr julefeiring og juletrær?

"Gammeljulekvelden" i Norge var også på den 6. januar, helt til år 1700, da Danmark/Norge innførte den gregorianske kalender. Inntil da

var Luciadagen på den 22. desember, på årets mørkeste dag da det var "natta ei og dagan tvo te' jul". Vi fikk Hellige-tre-Kongers-aften som trøst for å ha mistet "Gammeljulekvelden". Fikk Petric Cuceri på nyttårsdagen, som rest av sin gamle "Åsgårdsreia" som ledet opp mot jul og Kristus – lyset som seirer i verden? Og hva tenker de som nå er i gang med sitt tablå på scenen? De kan helt sikkert ikke verbalisere til en journalist på noe trivialspråk hva de mener med dette. Det ligger dypere enn taleapparatet. Det ligger dypere, langt nede i århundrene og i blodet de har arvet gjennom generasjonene. Det ligger i teaterets uforklarlige, men klare magi. Det ligger i kunstens dimensjon – som den norske kirke mistet fullstendig og endelig ved siste revisjon av salmeboken – og det var lenge etter at kirkespillene var avgått ved døden i vår nordlige kultur. Vi har bare julebukkene igjen, men jammen er det lenge siden vi har sett dem!

Paven fredsbudskap: søkelyset på fattigdom og fred

I sitt budskap til verdensfredsdagen den 1. januar rettet pave Johannes Paul II søkelyset mot fattigdom og fred. At så mange mennesker og folk lever i ytterste fattigdom, er en alvorlig trussel mot freden, og paven oppfordret landene til å gå sammen om å løse problemene, satse på solidaritet i stedet for profitt og gi avkall på ambisjoner om økonomisk dominans over andre. Han noterte også at "selv i de økonomisk mest utviklede land er kløften mellom fattig og rik blitt større", noe "menneskehetens samvittighet ikke kan ignorere" fordi det krenker det enkelte menneskes iboende verdighet og hindrer ekte og harmonisk fremskritt for verdenssamfunnet". Paven ba om at gjeldskrisen settes høyt opp på dagsordenen og oppfordret verdens storforbrukere av goder til "evangelisk fattigdom", en fattigdom "svært forskjellig fra sosio-økonomisk fattigdom som har hårde og ofte tragiske trekk siden den er påtvunget". Evangelisk fattigdom derimot er noe man fritt velger som et svar på Jesu advarsel om at "den som ikke kan gi avkall på alt dette, kan ikke være min disippel". "Ønsker dere fred, så strekk hånden ut til de fattige," avsluttet paven.

Postgiroblanketter
for abonnement på
St.Oav 1993
sendes ut
med det første.

MALERMESTER
utfører allslags maler- og tapetserarbeider
GEORG FOERSTER
Tlf.: 15 54 26/15 56 06

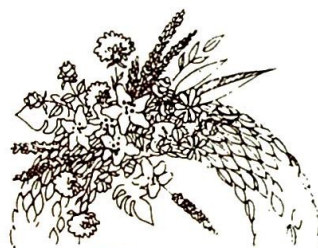
TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt
SATS + PASTE A/S
Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

22 Liturgisk kalender

FEBRUAR

1. Hebr 11, 32-40.
Mark 5, 1-20.
2. Herrens fremstilling i templet.
I Tromsø stift: Kirkevigselfest.
Mal 3, 1-4 el. Hebr 2, 14-18.
Luk 2, 22-40.
3. Blasius, biskop og martyr.
Ansgar, biskop. Minnedag i
Norden. Hebr 12, 4-7, 11-15.
Mark 6, 1-6.
4. Hebr 12, 18-19, 21-24.
Mark 6, 7-13.
5. Agathe, jomfru og martyr.
Hebr 13, 1-8. Mark 6, 14-29.
6. Paul Miki og lidelsesfeller,
martyrer.
Hebr 13, 15-17, 20-21.
Mark 6, 30-34.
(Norske Tidebønner - uke 1)
7. FEMTE SØNDAG I
KIRKEÅRET:
Jes 58, 7-10. 1. Kor 2, 1-5.
Matt 5, 13-16.
8. Hieronymus Emiliani,
1. Mos 1, 1-19. Mark 6, 53-56.
9. 1. Mos 1, 20-2, 4. Mark 7, 1-13.
10. Scholastica, jomfru.
1. Mos 2, 4-9, 15-17.
Mark 7, 14-23.
11. Vår Frue av Lourdes.
1. Mos 2, 18-25. Mark 7, 24-30.
12. 1. Mos 3, 1-8. Mark 7, 31-37.
13. Jomfru Marias lørdagsmesse.
1. Mos 3, 9-24. Mark 8, 1-10.
(Norske Tidebønner - uke 2)
14. SJETTE SØNDAG I
KIRKEÅRET.
Sir 15, 15-20. 1. Kor 2, 6-10.
Matt 5, 17-37.
15. 1. Mos 4, 1-15, 25. Mark 8, 11-
13.
16. 1. Mos 6, 5-8; 7, 1-5, 10.
Mark 8, 14-21.
17. De syv stiftere av serviterordenen.
1. Mos 8, 6-13, 20-22.
Mark 8, 22-26.
18. 1. Mos 9, 1-13. Mark 8, 27-33.
19. 1. Mos 11, 1-9. Mark 8, 34-9, 1.
20. Jomfru Marias lørdagsmesse.
Hebr 11, 1-7. Mark 9, 2-13.
(Norske Tidebønner - uke 3)
21. SYVENDE SØNDAG I
KIRKEÅRET:
Fastelavnssøndag - Ungdoms-
dag.
Mos 19, 1-2, 17-18.
1. Kor 3, 16-23. Matt 5, 38-48.
22. Apostelen Peters Stol.
1. Pet 5, 1-4. Matt 16, 13-19.
23. Polykarp, biskop og martyr.
Sir 2, 1-11. Mark 9, 30-37.
24. ASKEONSDAG.
Joel 2, 12-18.
2. Kor 5, 20-6, 2.
Matt 6, 1-6, 16-18.
25. 5. Mos 30, 15-20. Luk 9, 22-25.
26. Jes 58, 1-9. Matt 9, 14-15.
27. Jes 58, 9-14. Luk 5, 27-32.
(Norske Tidebønner - uke 1)
28. FØRSTE SØNDAG I
FASTEN.
1. Mos 2, 7-9. 3, 1-7.
Rom 5, 12-19. Matt 4, 1-11.

Vi er i
nærheten
når du
trenger oss

Sentrum 20 79 05
Ullevålsveien 1 - Oslo
Oslo Vest 50 00 30
Harbitzalléen 14
Oslo Øst 67 28 80
Grensesvingen 7
ved Fyrstikkertorget

90 ÅR 1992

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

Neste nummer utgis 16. februar. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Olav Egil Aune

Hanne Berentzen

Liv Greni

Brian McNeil c.r.v.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo
Telefon: (02) 20 72 48
Fax: (02) 36 02 63

Bokhandelen
er under om-
bygning fram
til ca. 1. mars,
men vi holder
1. etg. åpen.

*

**VELKOMMEN
til en utvidet
bokhandel**

ÅPNINGSTIDER:
Mand.-fred. 9.30-17.00
Torsd. 9.30-17.30
Lørd. 9.30-13.30

PREMIÈRE 28. JANUAR

**EI OPPDAGINGSFERD I KJÆRLEIKENS
OG TRUAS MYSTERIUM**

PAUL CLAUDEL

**BODSKAPET
TIL MARIA**

regi
Kjetil Bang-Hansen
scenografi
Helge Hoff Monsen

Med
*Svein Tindberg, Hilde
Olausson, Anneke von der
Lippe, Lasse Kolsrud,
Jorunn Kjellsby, Odd Fursøy,
Roy Bjørnstad m.fl.*

BILL. TLF 22 42 43 44

det norske teatret

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo, Tlf.: (02) 60 77 75

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 - Bank: 7041.05.13976

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 — SERVICE (02) 66 58 60 — 66 58 61

Overskrifter og fotnoter

Man reiser ikke ustraffet til utlandet for noen uker! Under en sen ferie høsten 1991 ble den smule bankaksjer man hadde arvet, nedskrevet fra nesten null til absolutt niks. (Ante hun uråd i bankverdenen alt dengang, "gumman" i Albert Engströms uforlignelige strek, som brysk konfronterer sjefen for den lokale lille bank med at "jag har hört att Ni lånar ut mine pengar!" Det ville gumman ha seg frabedt!)

Og vel hjemme etter fjorårets førjulstur oppdager man under ferden spaltele langs i oppsamlede aviser at nå er det Himmelfartsdagen som skal nulles. Ikke fordi den er verdiløs, slik bankaksjene av ymse grunner var blitt! Snarere tvert imot: Dagen er for verdifull - samfunnsøkonomisk sett. Økonomien skranter, og så får helligdagene betale. Forslag om å avvikle en annen og, i hvert fall i enkeltes øyne, mindre hellig dag, Gro-dagen, hadde liten gjennomslagskraft på høyeste hold. "Fagforeningen vil aldri godta noe slikt", var blant avisargumentene vi merket oss. Sammen med forslag fra nå velvilligst glemt hold om å "legge Himmelfarten til 1. mai som er fridag likevel". Hvorfor ikke slenge den på påskeferien, som også betyr fridager? Eller - enda bedre - pinsen, som folk flest ikke vet hva dreier seg om likevel?

Kristensiden tok stort sett saken

lugnt, vel vitende om at så lenge det er kristne til, vil Kristi Himmelfart stå i den kirkelige kalender og bli markert på behørig vis. Om "på dagen" eller nærmeste søndag, spiller liten rolle. Kanskje vil Himmelfarten som kirkelige festdager tjene på å bli henlagt til søndag, og ikke bare være starten på nok en oval week-end? Forsåvidt skjønner vi argumentet Gro-dagen som verneverdig fridag. Hvem vil vel minnes - enn si feire - Gro-dagen om den flyttes til en søndag?

Men også annetsteds stod ting for fall under vår midlertidige utlendighet. Under overskriften "Og nå over til våre sponsorer", kunne Catholic Herald 11. desember melde at Vatikanradioen har krøpet til korset og hadde bitt i det sure eplet, kort sagt firt på sine prinsipper: Heretter skal det være tillatt med reklame i Radio Vaticana.

Radio er dyrt - det vet både NRK og de som sliter med nærradio her hjemme. Og Radio Vaticana, som sender både nær og fjern til hele 150 land og på 35 språk (nå også på swahili), er ingen unntagelse. En femtedel av Vatikanets ikke ubetydelige underskudd skyldes radiostasjonen, som drives av 57 ordensfolk og 858 legfolk. Og nå har man tenkt å slå seg på satellitt, og det koster ikke så lite, det heller. Men det blir ikke fritt fram for hvem- og hvasomhelst! Det er forbud mot ~~for~~ masøytiske og luksuspregede artikler samt produkter fra selskaper med forbindelser til våpenproduksjon. Bare produkter "av kulturell art", takk.

Vi regner med at "St.Olav, katolsk tidsskrift for religion og kultur" skulle ligge brukbart an som evt. annonsør, om behovet skulle melde seg? Til tross for at bladet for et par år siden ble utelukket fra kulturtidsskriftenes gode selskap av et prosjekt som kalte seg Tidsskriftforum, og som ved hjelp av kulturrådsmidler utarbeidet en stor katalog over lan-

dets tidsskrifter. "Det nummeret av St.Olav vi tok for oss, bar noe preg av menighetsblad" fikk redaksjonen som svar, da den, på andres oppfordring, høflig tilskrev prosjektet. Som man forstår, et bredt anlagt prosjekt! Hvor man for enkelte menigheters vedkommende - f.eks. humanetikernes - tydeligvis hadde trukket et heldigere nummer. Eller kanskje så på med litt andre øyne?

Så var det fotnotene - fra en lengst forgangen årgang av St.Olav, den gang bladets innholdsfortegnelse omfattet kategorien "opbyggelige historier". Et sted fortelles det om en pater Kelly, amerikaner og feltprest under første verdenskrig, stasjonert i "en gammel fransk by", hvor byens kirke huser en undergjørende Mariastatue: "Folk kom dit fra alle Frankrikes hjørner, for det var gammel tro, at statuen kunne helbrede sykdomme". Her dukker første fotnote opp: **Betyr selvfølgelig at folk bad foran statuen, om at Gud vilde helbrede sykdommene ved Marias forbøn. (St. Olav's red.)* Katolsk folkeopplysning av det slag som til dels er påkrevet fremdeles?

Pater Kelly blir svært glad i statuen, "han elsket henne saa høit at han pillet hende ned og skrubbet henne med grønnsaape og vand". Hun var nemlig "dækket av spindelvæv, helliget av henrundne tider". Så langt er alt vel. Men så en dag mens han er med soldatene i skyttergravene, skjer det. Avdelingen blir angrepet av tyskerne, og pater Kelly "ærgret sig sort over, at en præst ikke maa bære vaaben". Og pådrar seg følgende fotnote: ***Urigtigt, en from prest ærgret sig ikke over sin kirkes forskrifter. (St.Olav's red.)*

Hvordan det gikk med pater Kelly? Holder det med stikkordene "såret tysk soldat" og "Mariastatuen"? *Observatoria*